АДУУЛГАШАН, хаба шадалаа харуулыш!

...турнгүй уларилта хабар... ...гдажа, зулгы hайхан зу... ...харагдаба гээшэ. Үргэн ...уржэлтэ тала дайдамнай ...энэйхиhээ шииг нойтоор ...жа, мүнхэ наранай элшэ... ...йгаар дулаасаhан дары ...ибэс хүнжэлөөрөө хушаг... ...алба. Иигээд лэ сагаан ...hаба hуулгаар дүүрэн ..., адууhа малаймнай ...таргалха, бэежэн түлжэ... ...шадай үнинhөө хойшо хү... ...намжаа hайхан саг одоо ...даа.

...тэнюун тэнигэлэн сагай ...дашарамдуулан, респуб... ...ай колхозууд болон совхо... ...итынгаа адууhа малые зу... ...бэлшээридэ гаргажа, мал... ...зуhаландань нүүлгэн түб... ...жэ байhан сүлөө забгүйхэн ...Энэ хүдэлмэри хадаа мал ...и шухала хэмжээ ябуул... ...ай нэгэн ха юм даа. Тии... ...энэ эмхидхэлэй хүдэлмэ... ...hа саг соонь, түргэн шам... ...бүтээhэн ажахынууд, тэ... ...н малшад алишье талаараа ...умые шүүжэ гараха байhа... ...мэдээжэ.

...ор зунай үедэ сагаан эдеэ... ...дэлгэрэлгэ, адууhа малай ...лгэ, таргалга имагтал мал ...гшадай ажал хүдэлмэриhөө, ...хүсэлэл оролдолгоhоо дул... ...байна. Энэ үедэ үхэр ...гшадай үүргэ улам дээшэл... ...рюусалгань бүри ехэ боло... ...ар иимэhээ колхоз, совхо... ...мнай үргэн олон адуулга... ...хадаа илангаяа hаамхай ...ые, түлжүүлэгдэхэ, гүрэн...дэ худалдагдаха малые зундаа, ерэхэ намартаа эрхим hайнаар адуулха гэhэн дайшалхы зорилготой болоно.

Мүнөө республика доторнай үнеэдые үдэртөө гурба дахин hаадаг дүй дүршэл үргэлжэдөө хэрэглэгдэнэ. Энэ зүйл hү hаалиин гүүртэнүүдэй үнеэдые адуулагшадай урда ехэ эрилтэ табина. Үнеэдые hүниин сагта адуулха гээшэ илангаяа ехэ удха шанартай. Тиимэhээ hүниин адуулгые адуулагша бүхэн шадамар бэрхээр, тон оролдосотойгоор эрхилхэ ёhотой. Түлжүүлэгдэхэ залуу мал, гүрэндэ тушаагдаха үхэр таргалуулха гээшэ баhал харюусалгатай хэрэг. Иихэдээ адуулгашан хадаа мал ажалдахи эгээл шиидхэхы уялга дүүргэжэ ябадаг ажалша хүн мүн болоно бшуу.

Тодорхойлон хэлэхэдэ, зундаа малаа hайнаар адуулhан, бэлшээриеэ зүбөөр ашаглаhан дүй дүршэл ехэтэй адуулгашан харууhалжа ябаhан малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрыс сүүдхэ бүхэндэ 1000 граммhаа дээшэ гаратар нэмээдэг ха юм. Энэ жэшээгээр малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые июнь — сентябрь hарануудта 100—120 килограммаар нэмээхэ арга бии бшуу. Энэмнай малые түргөөр түлжүүлхэ, таргалуулха, хямда сэнтэй hү, мяха абаха эгээл hайн арга нүхэсэл мүн гээшэ.

Зунай сагта hайн амжалта туйлаха, адууhа малайнгаа ашаг шэмые улам арьбадхаха арга боломжо республикын алишье ажахыда дүүрэн бии. hаамхай үнеэдые, hубай түлжүүлэгдэхэ таргалуулагдаха малые холын хада хүбшын нэлэнхы аад, тунга бэлшээридэ абаашадаг боложо дүршэнхэйбди. Түнхэндэ Үргэдэйн, Бэлшэрэй. Зэдэ, Химнэ голнуудай эхинэй. Яруунада Мүhэхэйн, Түрхэлэй, Нохоониин, Хоридо Туhын болон бусад олон эдинсэ hайнтай ногоотой, hоно батаганагүй, hэбшээтэ hэрюун үргэн элдин бэлшээринүүд яhала олон.

Нёдондо Үргэдэйдэ ошожо зуhаhан Саяанай совхозой адуулгашад нүхэд М. Осоров, С. Пятницкий, Ж. Цыбиков, Б. Таряшинов, А. Цыбенов гэгшэд харууhалжа ябаhан үхэрэйнгөө тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ 700—900 граммаар нэмээhэн байна. Мүн эндэ зуhаhан Ленинэй нэрэмжэтэ, «Сибиряк» колхозуудай адуулгашад малаа hайса таргалуулжа, октябрь hарада буужа ерээд hэн. Мүнөө ажахынуудай малшад хүбшынгөө бэлшээридэ малаа туухаяа түлэг бэлдэжэ байhан үетэй. Тэрэшэлэн Химнын эхин уруу адуун болон үхэрнүүд hүрэг hүрэгөөрөө субажа эхилбэ.

Гэхэтэй хамта энэ hайхан сагай эхиие эмхи гуримтайгаар угтажа, малые дары түргэн зунайнь бэлшээридэ гаргаха эрилтэ мүнөө табигдана. Тиихэдээ hаамхай үнеэдые үсөөн үсөөнөөр бүлэг болгон үдэр hүнигүй адуулха, түлжүүлэгдэхэ таргалуулагдаха малые мүн лэ зүбөөр илгажа, гүүртэнүүдые бүридүүлхэ шухала. Теэд энэ хэмжээ ябуулгын бэелүүлгые унжагайруулжа, малаа тосхон hуурин шадараа, сабшалан дээрээ адуулжа байhан, мүнөө болотороо адуулагшадаашье хүсэд олоодүй ажахынууд эндэ тэндэ үшөөл ушарhаар.

Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мал ажалай талаар мэргэжэлтэдэй зорилго юуб гэхэдэ, эдэнэр мал адуулгые эмхи гуримтайгаар эрхилхэ, адуулгашанаар эгээл бэрхэ, дүй дүршэлөөр баян, энэ хүдэлмэридэ мэргэжэhэн, тон найдамтай хүнүүдээ табиха уялгатай. Тэрээнтэй хамта тэдэнэй ажаhуудал, байра байдал тушаа анхаралаа онсо хандуулха зэргэтэй. Эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, бороо хурын үедэ нэбтэрхэгүй суба, гутал хубсаhаар хангаха, холо хээрэ ажаллагшадта будка гү, али майхан барижа үгэхэ гээшэ шухалын шухала асуудалнуудай нэгэн. Гадна мал адуулагшадай ажалай түлөөhэнэй гуримые хүсэд шиидхээдүй ажахынууд бүри энэ гэhээр тэрэ дутагдалаа зайсуулха болоно. Зүгөөр ажалай түлөөhэн абтаhан продукциин хэмжээнhээ дулдыдахаар, урмашуулхы маягтайгаар табигдаха ушартай. Тиихэдээ материальна талаар адуулгашадые урмашуулха тушаа hаналаа табимаар.

Колхоз, совхозуудай партийна организацинууд, мүн совхозуудай рабочкомууд мал адуулагшадаа эрхим анхаралаар хүреэлжэ, тэдээн тушаагаа үдэр бүри hанаагаа табижа байха байhаниинь дамжаггүй. Тиихэтэеэ хамта адуулгашан бүхэнэй социалис уялгаяа хэр зэргэ дүүргэжэ байhаниие шалгажа, мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, дүнгыень hара бүридэ согсолжо, бултандань соносхожо байха зэргэтэй. Тиимэ дээрэhээ колхозууд болон совхозуудай парткомууд, совхозуудай хүдэлмэришэдэй комитедүүд мүрысөөндэ илаhан түрүүшүүлэй ямараар урмашуулагдаха байhыень адуулгашан бүхэндэ ойлгуулжа үгэхыень энэ шухала ажал хүдэлмэри эрилтэ табина.

НҮХЭД АДУУЛГАШАД! Сагаан эдеэнэй hаба hуулгаараа салгидан дэлбэрэлгэ, залуу малай hайнаар түлжэлгэ, гүрэндэ худалдагдаха малай атаржан таргалалга танайл ажал хүдэлмэриhөө, хүсэлэл оролдолгоhоо дулдыдаха байна. Эдэ бүгэдын ерэхэ амжалта имагтал танай гарта. Нажар сагай намжаа үеые зүбөөр хэрэглэн, зүлгэ ногооной амта шэмэтэйдэ адууhа малаа hүни үдэрые мэдэнгүй адуулжа, ашаг олзоёо улам ехээр арьбадхалсыт, hү, мяха ехээр абахын түлөө дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ хамсыгаа шаман, эдэбхи үүсхэлтэйгээр оролсыт!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! *41-дэхи жэлээ гарана*

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 124 (10492) | 1964 оной май 27, среда | Сэн 2 мүнгэн

ПРОПАШНОЙ УРГАМАЛНУУДЫЕ ТҮРГӨӨР, ЭРХИМ ШАНАРТАЙГААР ТАРИЯ

Хартаабха, кукуруза зэргэшээ

МУХАР-ШЭБЭР. **(Телефоноор абтаба).** Эндэхи үйлэдбэриин управлениин Суулгын совхозойхид эртын ороохото ургамалнуудай тарилгые дүүргэмсээрээ, нэгэшье үдэр гээнгүй, газарай хүрьhэнэй hайн дулаасахада, кукуруза, хартаабхаяа түлэг тарижа захалба.

Совхозой бүхы отделенинүүдтэ түрүүшын үдэрhөө хартаабха таридаг тусхай 3 машина нэгэшье hаадгүй хүдэлжэ, үсөөхэн хоног соо 82 гектарта энэ ургамалые таряад байна. Байгша ондо эндэхид бүхыдөө 130 гектарта хартаабха тарижа, ехэнхи хүдэлмэриинь машинын хүсөөр бүтээгээд, hайнаар ургуулха зорилго табинхай. Хэрбээ урда жэлдэ хартаабха тарилга дээрэ 40—50, 100-гаад хүн хөөрсэгэнэлдэжэ байдаг hаа, мүнөө хүн зон тон үсөөн, ехэнхи ажалынь машинаар хэгдэнэ.

«Хатан» кукурузашье хартаабхаhаа гээгдэхэгүй, баhал адлирхуу болзорто таригдадаг ургамал шуу. Тиимэhээ эндэхи бэрхэ кукурузашан Дамба Жанаевай звеногойхид газараа hайнаар үтэгжүүлээд, шииг нойто ехэ барижа, зүбөөр элдүүрилhэнэйнгээ hүүлдэ хүрьhэнэйнь хэрэгтэй гүнзэгыдэ дулаасахалаар тарижа эхилээ. Эдэнэр түрүүшын 2 үдэр соо 41 гектарта кукуруза тариба. Үглөө мүнөөгүй совхозой нүгөөдэ суута кукурузашан Николай Кондратюковой звеногойхид сеялкэеэ шэрэжэ, тарялан дээрээ гарахань.

М. САЖИНА.

Трактористы Карп Тангановы хабарай тарилгын үедэ эрхим шанартай, бүтээсэ ехэтэй ажалаараа гансашье 1-дэхи фермэдээ бэшэ, бүхы Анаагай совхоз дотор (Хори) шалгараа. Тэрэнэй жолоододог агрегат зарим үдэр халаан соо 75—80 хүрэтэр таридаг байгаа.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: К. Танганов.
М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

СОВХОЗ СООГОО ТҮРҮҮЛБЭ

Урин дулаан үдэрнүүд боложо, хүдөөгэймнай үргэн ажалшад хаба шадалаараа хабарайнгаа тарилгые ябуулжа байна. Үдын совхозой 2-дохи отделениин тарялашад, энэ аятай үеые хүсэдөөр хэрэглэн, үшөө майн 14-нэй үдэшэ совхоз соогоо эгээл түрүүлэн эртынгээ тарилгые дүүргээ hэн.

Бүхы дээрээ эндэ 580 гектарта шэниисэ, 170 гектарта яарса, 79 гектарта эртэ силослэгдэхэ ургамалнууд таригдаба.

Тарилга дээрэ «ДТ-54» түхэлэй хоёр, хоёр «Беларусь» тракторнуудhаа бүридэhэн дүрбэн агрегат хүдэлжэ гараа.

Хабарай тарилгын эхилхэhээ хойшо отделениин трактористнар Дмитрий Иванович Скворцов, Василий Александрович Скворцов гэгшэдэй тракторна агрегадууд ехэ hайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлөө юм.

Эдэ агрегадуудай сеялкэшэд Александр Родионов, Григорий Брюхов, Иван Машанов, Николай Анцифиров гэгшэд ажалдаа эрхим hайнаар хандажа, магтаалтайгаар ажаллабад. Тэдэнэр үдэрэйнгөө даабариие 100—150 процент хүрэтэр дүүргэдэг байгаа.

Тус отделениинхид эртын паар хахалха түсэбөө мүн лэ хаhа соонь дүүргэээ. Эндэ 400 гектар паар хахалагдаад байна. Паар хахалалга дээрэ трактористнар Василий Капорский, Николай Скворцов, Михаил Скворцов гэгшэд халаан соогоо 6,5 гектар хахалха даабаритай аад, 8—10 гектарта хүргэдэг байба.

Мүнөө Тарбагатайн тарялашад хожомой тарилга эршэтэйгээр хэнэ.

К. ЖАЛСАРАЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

Хоринин үйлэдбэриин управлени.

САГ СООНЬ

Ороохо таряанай баян ургаса абадаг Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ (Хяагта) колхоз тон богонихон аад, таарамжатай hайн болзорто 6200 гектарта шэниисэ, 300 гектарта наран сэсэг — эртын тарилга хэжэ дүүргээ hэн. Тарилга дээрэ 12 агрегат хүдэлөө.

Тарилгын халуун хаhын үедэ ажалай эрхим амжалта туйлаhан, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлhэн механизаторнууд колхоздомнай олон. Залуу коммунист Виктор Хишектуев, комсомолой гэшүүн Анатолий Балданов (1-дэхи бригада), ВЛКСМ-эй гэшүүд Владимир Буянтуев, Максим Будев (2-дохи бригада) ехэ hайнаар ажаллаа.

Бригада хоорондын социалис мүрысөөндэ 3-дахи тракторно-таряан ажалай бригада илажа, дамжуулгын Улаан тугта хүртэhэн. Тэрэ бригадые шэнэ ерэhэн агроном, залуу коммунист В. С. Дашеев хүтэлбэрилдэг юм. Энэ бригада 2010 гектарта эртын тарилга хэhэн. Трактористнууд Доржо Цыренов Зоя hамгантаяа, Батомунко Мункуев, Дугар Бадмацыренов магтуулна.

Колхозой механизаторнууд мүнөө оройн ургамалнуудые — ешмээн, обёос, кукуруза гэхэ мэтые түлэг дундаа тарижа байна.

С. БИЛИКТУЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын бүхы отделени... үргэн зуруудтайгаар, квадратно-гнездовой аргаар ку... тарижа эхилhээр үни нэй. 3-дахи отделениин механи... ...ууд Жамсаран Дашинимаев, Лубсан Бардуев гэгшэд ...халаанда, үглөөнэй 7 часhаа үдэшын 9 час болотор ажал... Зураг дээрэ: тракторист Ж. Дашинимаев.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Республикын колхоз, совхозуудта хабарай тарилгын ябаса тухай

1964 оной майн 25-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

...дбэриин ...ленинүүд ... аймагууд	Бүхы ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудай таригдаhаниинь	Тэрэ тоодо ороохото бобово ургамалнууд	Хартаабха	Кукуруза
...н-Үдын	72	90	51	19
...хар-Шэбэрэй	68	82	47	13
...гтын	67	86	33	7
...иин	66	76	23	—
...хэнэй	65	86	41	4
...рганаай	64	87	38	3
...бансын	64	86	46	3
...ын	56	75	36	5
...ууны	48	60	27	—
...унтын	38	62	—	—

Хайхардаггүй хүтэлбэрилэгшэд

Байгалай совхоз үбhэ ногооной, талха таряанай үндэр баян аад, бата найдабаритай ургаса жэлhээ жэлдэ хуряажа абаха арга боломжоор бараг дашагүй. Гэбэшье тэрэ бүгэдэнөө тэндэхид hанаhанда хүрэжэ ашагланагүй. Ушарынь совхозой хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа мэргэжэлтэд, үнэндөө энээн тушаа анхарал оролдолгоёо хандуулнагүй.

Ургаса дээшэлүүлгэдэ газар уhалалга айхабтар ехэ нүлөө үзүүлхэ байгаа. Тус совхозой тарялан, сабшалан дээгүүр Чернушка, Вилюйка, Кабанья, Тимлюй гэжэ хада хүбшэhөө бууhан, ямаршье сагта hабааараа дүүрэн уhаар харьялжа байдаг горход урдадаг. Тэдэ горходой амидаралта уhан миил хиидэ, ямаршье аша туhагүйгөөр Сэлэнгэ, далай руу шудхажа байдаг.

Поли, сабшалан дундуураа hубаг ханаабуудые татажа, горходой hабада хаалтануудые барижа, тэдэнэй уhа газар дээгүүрээ таляадхаха, үрэжэлтэ хүрьhые hайтар ундалуулжа шадаха арга бии бшуу. Арбаад жэлэй саада тээ Кабанья гэжэ горхоной уhалууриин системэ ашаглагдажа, нилээд ехэ тала дайда уhалагдажа, hайн ургаса хуряажа абадаг hэмнай.

Сабшалан болон бэлшээриеэ hайнаар эдлэхын түлөө Байгалай совхозойхидой hаналаа табидаггүйhөө болжо, мүнөө гектар газарhаа 5—10 центнер эдинсэ муутай hобхон гол үбhэ хуряажа абадаг болонхой. Энээнhээ гол түлэб дулдыдажа, энэ совхозой ниитын адууhа мал жэлhээ жэлдэ тэжээлээр ядалдажа ондо ородогынь мэдээжэ бшуу.

Совхозой эгээл hайн сабшалангынь хадаа Сэлэнгэ мүрэнэй Конный, Титов, Якшин, Хлебный, Дикий болон бусад олтирогууд дээрэ оршоно. Теэд тэдэ олтирогуудынь мүнөө бургааhа шугыда барюулжа, сабшагдадаг газарын хорожол, уйтаржал байдаг. Тэндэхи бургааhа шугы сэбэрлэжэ шадаха аргагүй юм гү? Арга боломжо дүүрэн бии бэд даа.

Тэрээнhээ гадна, урдань эндэхи луговодууд зарим хүрьhэ муутай, шэнгэн ургасатай сабшаланда пырейн үрэhэ тарижа, ургасыень нилээд дээшэлүүлдэг hэн. Тиимэ юумэ мүнөө эндэ хэгдэхэеэ болинхой, тэдэ газарhаа оройдоол 2—3 центнер үлэн hэбхи үбhэн абтана. Тиихэдэ Береговая, Елань, Брянск тосхон шадарай сабшаланда клевер, хүсын үрэhэ таридаг байгаа. Тингэжэ гектар бүриhөө 30—40 центнер эрхим шанартай үбhэ абагша бэлэй.

Г. ХОГОЕВ.

Кабанскын үйлэдбэриин управлени.

БАЯРАЙ УУЛЗАЛГА

Н. С. Хрущев Москвагаа бусажа ерэбэ

...ССР-эй Министрнүүдэй Сове... Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев ...жэ ябалсаhан хүнүүдтэй ...Арабуудай Нэгэдэмэл Рес...кэдэ аяншалhанаа майн ...Москвагаа бусажа ерэбэ. ...уудай Нэгэдэмэл Республи... Президент, Арабска социа... ...союзай түрүүлэгшэ Гамаль ...ь Насерай уряалаар Совет... ...равительствын толгойлог... ...ани ёhоной харюугай аян... ...хахэеэ ОАР ошоhон юм.

...уковска аэродром Советскэ ...гүрэнэй тугуудаар шэмэг... ...эй байба.

...олёдой буухын урда тээхэ... ...уад Л. И. Брежнев, А. П. ...енко, А. Н. Косыгин, Н. В. ...рный, М. А. Суслов, Н. М. ...ник, Л. Н. Ефремов, П. Н. ...ев, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков, А. Н. Шелепин, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. Х. Арутюнян, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор Д. Ф. Устинов, В. Э. Дымшиц, М. А. Лесечко, П. Ф. Ломако, И. Т. Новиков, К. Н. Руднев, Л. В. Смирнов, СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй түрүүлэгшэ Я. В. Пейве, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн К. Е. Ворошилов, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ Н. А. Муравьева, СССР-эй министрнүүд, СССР-эй Гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, СССР-эй, союзна республиканудай Верховно Соведүүдэй депутадууд, Москвагай партийна болон совет организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, олониитын түлөөлэгшэд, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, хэдэ хэдэн министерствэнүүд ба эмхи зургаануудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд аэродром дээрэ ерэнхэй байгаа.

Тэрэшэлэн Москва хотын ажалшадай түлөөлэгшэд, Советскэ Союзда байдаг дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй толгойлогшонор, журналистнууд аэродром дээрэ байлсаа.

СССР-тэ ОАР-ай хэрэгүүдые саг зуура эрхилхэ этигэмжэтэ А. В. Х. Дауд Советскэ правительствын толгойлогшые угталсаа.

Азербайджанай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Н. Алиханов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй Энергетикэ ба электрификациин талаар гүрэнэй үйлэдбэриин комитедэй түрүүлэгшэ П. С. Непорожний, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гадаадын экономическа харилсаа холбооной хэрэг эрхилхэ гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. А. Скачков, СССР-эй Оборонын министрэй нэгэдэхи орлогшо Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко, «Правда» газетын главна редактор П. А. Сатюков, «Известия» газетын главна редактор А. И. Аджубей болон бусад Н. С. Хрущевтой хамта ОАР-та ябалсаhанаа ерэбэ.

«ИЛ-18» гэжэ агаарай ехэ онгосын аэровокзалай байшангай дэргэдэ тогтоходонь, тэрэнэй гэшхүүрээр Никита Сергеевич Хрущев бууба. Нэрьемэ альга ташалган болоно. Никита Сергеевич гараа үргэн амаршалба. Үхибүүд баглаа сэсэгүүдые Н. С. Хрущевто, Н. П. Хрущевада барюулаа. Н. С. Хрущев, тэрэнэй hамган угтаhан хүнүүдтэй — совет, партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагшадтай амаршалалсаба.

Москва хотын ажалшадай түлөөлэгшэдэй дэргэдэ Н. С. Хрущевой ерэхэдэнь, альга ташалган дахин дахинаа нэжэгэнэнэ. Эхэ орондоо бусажа ерэhэнтэйнь дашарамдуулан, шангаар альга ташалдан, Никита Сергеевичые халуунаар амаршалба.

ОАР-та хани ёhоор аяншалаад бусаhан Н. С. Хрущевые угаа баяртай хүхюунээр угтаа.

(ТАСС).

Москвагаа мэдээсэнэ

СССР-эй Верховно Соведэй делегациин Япондо ошоод байhан тушаа

ТОКИО, майн 25. (ТАСС). А. И. Микоян түрүүтэй СССР-эй Верховно Соведэй делегаци мүнөөдэр Японой император Хирохитые бараалхаба. СССР-hээ Япондо байдаг элшэн сайд В. М. Виноградов А. И. Микояниие, делегациин гэшүүдые императортай тапилсуулhанай hүүлээр хани ёhоной хөөрэлдөөн болоо.

Тус делегаци Токио хотын губернатор Р. Адзуматай уулзаба. А. И. Микоян СССР-эй Верховно Соведэй делегациин үмэнэhөө дурасхаалта бэлэгүүдые губернаторто барюулаа.

Мүнөөдэр А. И. Микоян, СССР-эй Верховно Соведэй делегациин гэшүүд Японой худалдаа наймаанай түлөөлэгшэдтэй уулзаба. Японой худалдаа наймаанай, промышленна фирмэнүүдэй, банкнуудай хори гаран хүтэлбэрилэгшэд тус уулзалгада хабаадаа. Японой худалдаа наймаанай, промышленна палатын түрүүлэгшэ Адати делегациие амаршалба. Тиихэдээ Япон Советскэ Союз хоёрой хоорондын харилсаанай hүүлэй үедэ улам үргэдэжэ байhан тухай хананrяар тэмдэглээ.

Уулзалга дээрэ А. И. Микоян үгэ хэлэбэ. Тус орон доторхи эгээн ехэ дээдэ hургуулинуудай нэгэн — «Васэда» гэдэг университедэй студентнэр мүнөөдэр Советскэ делегациие ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа. Актова зал доторнь хэдэ мянган студентнэр суглараад, делегациинхидай орожо ерэхэдэ нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. Студентнэрэй оркестр «Үргэн уужам даа, Эхэ оромнай» гэhэн дуунай аялгые гүйсэдхэн зэдэлүүлээ. Университедэй ректор Новумото Охама делегацида хандажа, амаршалгын үгэ хэлэбэ.

Советскэ Союздахи коммунис байгуулалта тухай, амгалан ёhоор зэргэ оршон байхые хүсэдэг советскэ гадаадын политика тухай, эб найрамдалай түлөө, буу зэбсэг хуряахын түлөө, бүхы арадуудай эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай түлөө Советскэ правительствын ябуулдаг тэмсэл тухай А. И. Микоянай хөөрэхэдэ, студентнэр ехэтэ hонирхон, оло дахин нэрьемэ шанга альга ташажа угтаа.

СССР-эй Верховно Соведэй делегаци олон мянган студентнэрэй альга ташалгаар үдэшэгдэн, университедhээ гараба.

«Васэдадэ» болоhон олоной митингые Японой радио-телевидениин компанинууд дамжуулаа.

Советскэ Союзда нүхэр В. Ульбрихтын гүрэнэй хэрэгээр ерэхэ тухай

СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Вальтер Ульбрихт КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй уряалаар гүрэнэй хэрэгээр майн 29-дэ hамгантаяа хамта Советскэ Союз ерэхэнь. Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшые хани ёhоной энэ аяншалгадань Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй, правительствын ба демократическа Германиин национальна фронтдо оролдог демократическа партинуудай ажал ябуулагшад үдэшэжэ ерэлсэхэ байна.

(ТАСС).

М. А. Шолохов ГДР-эй ниислэл хото ерэбэ

БЕРЛИН, майн 25. (ТАСС). М. А. Шолохов СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ульбрихтын, ГДР-эй немец уран зохёолшодой союзай правлениин уряалаар мүнөөдэр эндэ ерэбэ.

Шенефельдын аэродром дээрэ М. А. Шолоховые СЕПГ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн профессор К. Хагер, немец уран зохёолшодой союзай түрүүлэгшэ А. Зегерс гэгшэд халуунаар амаршалба. СССР-hээ ГДР-тэ байдаг элшэн сайд П. А. Абрасимов, немец уран зохёолшод болон Берлинэй олониитын түлөөлэгшэд угталсаа.

Журналистнууд hуралсана

МОСКВА, майн 25. **(ТАСС-ай корр.).** Газетэеэ хайшан гээд hайжаруулхаб гэhэн зорилготойгоор СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудые харуулhан выставкэ дээрэ мүнөөдэр нээгдэhэн ороной республиканска, хизаарнуудай, областной газетэнүүдэй харюусалгата секретарьнарай семинар үнгэржэ байна. Тус семинар табан үдэр соо үргэлжэлхэ юм.

Семинарта хабаадагшад «Совет хэблэл» гэжэ павильоной материалнуудтай танилсаха юм. Энэ павильондо эрхим редакцинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл харуулагдана. «Правда», «Известия», «Комсомольская правда», «Сельская жизнь» газетэнүүдэй, мүн ТАСС-ай, АПН-эй хүтэлбэрилэгшэдэй мэдээсэлнүүдые эндэ сугларhан журналистнууд семинарай үедэ шагнаха.

ВДНХ-гай шэнэ павильонуудтай айлшад тодорхойгоор танилсаха юм.

МАЛАА ҮДЭР, hҮНИГҮЙ БЭЛШЭЭЕЛ!

Үглөөнэй шүүдэрээр үрдилдэн...

— Бидэнэр зуhаландаа бууhаар хахад hара боложо байнабди. Үбэлжөөнэймнай бууса тойроод уhалуури сабшалан юм. Хадалангайнгаа түрүүшын зүлгэ хонидой хүлдэ гэшхүүлхэгүй гэжэ зунайнгаа бэлшээридэ иигэжэ яаража гарадаг зомди.

— Хонид ногоондо садаа гү?

— Бэлшээримнай түрүүшээр халсагайшагшье байгаа hааб даа, тиигэбэшье наруули газараар, голой эрьеэр хонидоо адуулhаар байтарнай, энэ хабар дулаан, шиигтэй байжа, добо газаршье түргэн хүхэрөө. Хүхы шубуумнайшье энэ жэлдэ сагhаа урид, «михуулhаа» 5—6 хоногоор урда донгодоо. Юрэдөө, үрэдэлтэй үбэлжөөнэй hүүлээр хэшэгтэй хабар, зунай hайн сагые угтажа байхадаа, ехэ баяртайбди даа,— гэжэ Цырмаа хүгшэн соморхон зуhаланайнгаа гэртэ маниие урижа, гашуун шаргал сайгаараа хүндэлжэ байхадаа хөөрэбэ.

hуужа байhан гэрhээнь эхилээд, хонишодой зуhаланайнь байра дард гэмэ. Гэрынь ямаршье түргэн аадарта дуhаалхаар бэшэ нягта хушалтатай, дороо хүдэр hайн палаахатай, зосоогоо hаруул, сэбэр. Газаань хоёр ехэ хорёо: зундаа бороо хурын орожо, нэгэнэйнь шабар болоходо, нүгөөдэдэнь хонидоо хонуулдаг байха. Бүрүүлгэн сагай болоходо хурьгадаа шэбээлүүлхэ hарабша сарай бии. Адаглаха янзада, хонишодой өөhэдэйнь оролдолгоhоо бууса байдалынь түгэд, эндэ бүхэриг дархан бии ха гэжэ мэдэхээр hэн.

— Тиимэ даа. Эдэ бүхы байрамнай ахалагша хонишон Раднаев Нимбуугаймнай гараар, бидэнэрэй хүсөөр хэгдэhэн. Нимбуумнай маанадаа зуhаландамнай яб таб түбхинүүлжэрхёод, өөрөө үбэлжөөн руугаа ошонхой. Хабартаа сабшалан дээрэ тарагаhан шэбхээ хашаабаар ерэhэн уhанда дэбтээжэ, шэнгэрүүлжэ, шүүhээрнь бууса шадарайнгаа сабшалан утэгжүүлжэ байнхай.

Энэ отарын хонишод хэниинь хэн гэшэгүй шударгы бэрхэшүүл. Таби гаража ябаhан Цыбикова Цырмаа хүгшэн хорёод жэлдэ ехэ хони харууhалжа, хурьга түрүүлжэ түлжүүлхэ талаар баян дүршэлтэй болонхой. Энэ үбэлдөө ехэ басаган Цындэмэтээ, Ханда Дугданова хонишонтой имагтал гурбуулан хүдэлжэ, 600 хонинhоо мүнөө 548 хурьга түлжүүлжэ, ногоон дээрэ гаргаа.

«Түл абалгын шанга үедэ hайсахана хүдэлэгдөө гээшэ. Залуушуулни намайгаа иигээд амаргаты гэдэг. Хүхэ ногоон дээрэ гарабабди гээд, hанаагаа бү амаргаты, хонидой зунайшье харууhанда оролдолго, шадабари хэрэгтэй юм гэжэ Цындыма, Ханданuудтаа ойлгуулагшаб» гэжэ Цырмаа хүгшэнэй хэлэhэнhээ уламжалан, хонишодой саашанхи зорилго тухай хөөрэлдэбэбди. Хонишодой урдаа мүнөө табиhан тон шухала юумэниинь гэхэдэ, зунай бэлшээрине ашаг hайнтайгаар хэрэглэхэ ябадал болоно.

Хонишодой гэрэйнь баруун ханада социалис мүрысөөнэй дүн харуулhан бюллетенэй доро, үдэр үдэрэй хүдэлмэриин гурим аржыжа харагдана. Тэрэнэй ёhоор хонишон хадаа хонидоо үглөөгүүр эртэ, табан часаар бэлшээридэ гаргаха, адуулха, үдын тэндэ ямар сагта хонидоо хоргуулха, амаруулхаб, хэзээ, хэдыдэ уhалха, үдэшын адуулгада хэды болотор ябуулхаб гэжэ тодорхойгоор тэндэнь бэшэгдэнхэй. Үдэшэ үглөөнэй шүүдэртэй ногоондо хони, хурьгадые садхаадаг байбал, хонишон hайhанаа абаха гэдэг урданай сэсэн үгэ бэелүүлэгдэжэ байгаа юумэ байна гэжэ этигэгдэдхёо hэн. Наранай гараагүй хонидоо адуулганда гаргажа, үглөөнэй шүүдэртэй үрдилдэн ябаhан хонишодые Улаагтын бэлшээридэ мүнөө үглөө бүри хаража болохот.

Хурьгадые эхэhээнь hалгаажа, июлиин эхеэр тушаахадаа, толгой бүриин амидын шэгнүүр 18—20 килограммhаа доошо бэшээр ябуулха, бүдүүн хонидоо түргэн таргалуулжа, саг соонь ноohыень хөөрүүлжэ, 2,8 килограммhаа бага бэшэ ноohо хонин бүриhөө хайшалхабди гэhэн социалис уялгаяа эдэ хонишодой лаб дүүргэхэ байhаниинь hэжэггүй.

Ц. ДУГАРОВ,
манай тусхай корр.

Яруунын үйлэдбэриин управлениин «Дружба» колхоз.

Улаан-Үдын «Теплоавтоматика» заводой хүдэлмэр... оронойнгоо промышленностиин олон предприятинуудта за... приборнуудые үдэр бүхэндэ эльгээнэ. Зураг дээрэ: заво... техническэ шалгалта хэдэг хүдэлмэришэд бэлэн продукци... ража байна.

Э. БРЮХАНЕНКЫН фото.

ЖЭШЭЭ АБАМААР ЛЭ

Январиин хүйтэн түлэг дундаа, бугын эбэр хаха хүргэмөөр янгинажа байгаа hэн. Иимэ хэсүү үедэ Сонгино гэжэ нютагта байрладаг 142 хашарагай харууhан муудажа, ехээр туража захалаа. Тэндэхи зарим үхэршэдые hэлгээгүйдэ аргагүй болоо, хэнээ тэрээн уруу ябуулхамнай гээшэб гэжэ правлениинхид яахашье аргаяа оложо ядалдаад байба.

Харин энэ үедэ залуу хүбүүн Санжижаб Бадмаев «намайе малшан болгогты. Тэрэ Сонгинын мал намда тушаажа үгыт, харууhалаад туршахамни» гэжэ hайн hайхан сэдьхэлээрээ колхозойнгоо правленидэ хандаа бэлэй.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо таба hара үнгэрхэнь. Санжижабай даажа абаhан тэрэ туранхай хашарагууд ядамаргүй үбэлые дабажа, хабарай хагсууе гаталжа, ногоон дээрэ гараа. Залуу малшанай оролдолгын хүсөөр эндэхи малай нэгэшье толгойнь гарзада ороогүй, бүгэдэ бүрин бүтэн ондо оробо. Мүнөө тэдэнэр танигдахаар бэшэ болоод, хабарай наранай элшэдэ таашаархан хашарагуудынь, «ташуураа» үргэн, таргашаалдан гүйлдэжэ байха юм.

Ихэдээл адууhа малай өөдэлсэ, hайнаар түлжэлгэ хүнэйл гарhаа, тэрэнэйл оролдолгоhоо болоно ха юм. Санжижаб шэнгеэр малшан боложо хүдэлмөөр залуушуул манай «Родина» колхоздо яhала олон. Артелиингээ эрхим хүбүүн Санжижаб Бадмаевhаа жэшээ абажа, залуушуул малшан болыт, ниитынгээ адууhа мал үдхэлсыт гэжэ хандаха дурамни ээлүүдгүй хүрэнэ.

Р. ГАРМАЕВ,
Захааминай аймаг.

hҮНЭЙ НЭМЭСЭ ОРОЛДОЛГОhОО

Борьёогой талын «Коммунизм» колхозой хоёрдохи отделениин коммунис ажалай коллектив гэhэн нэрэ зэргэтэй hү haалиин гүүртэ нёдондо Зэдынгээ управлени соо эршэтэ ажалаараа ходол суурхажа ябаhан юм. Мүнөөшье жэлдэ тэрэ эршээ алдахагүйн хойноhоо бүгэдэ hаалишад ехэ оролдолго гарганад.

hаалишадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Энэ жэлэй гарахаhаа хойшо hаалиин энэ гүүртэ колхоз соогоо hү hаалгаараа баhал түрүү hуури эзэлжэ ябанхай.

Нэгэдэхи кварталай дүн гаргахадань манай коммунис ажалай нэрэ солотой hаалиин гүүртэ 43.600 литр hү hааха гэhэн уялгаяа 1171 литрээр үлүүлэн дүүргээ hэн.

hү hааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэhэнэйнь түлөө колхозой правлени, партком энэ гүүртэдэ дамжуулгын Улаан туг барюулhан, мүн олон hаалишадта мүнгэн шан хүртөөhэн байна.

Гүүртын эрхим hаалишад Дулма-Сурэн Цыдыпова, Мария Гырылова, Мария Жигжитова, Аграфена Цыбикжапова үдэрhөө үдэртэ hү haалгаяа дээшэлүүлнэ. Эдэнэр 1-хи кварталай hү haаха түсэбөө 120—130 процент дүүргээ. Дулма-Сурэн Цыдыпова үнеэн бүхэнhөө мүнөө хахад пүүдhээ дээшэ hү haана.

hая, майн 20-до, hаалишадай суглаан болоо hэн. Тиихэдэ манай hаалишад hү haаха хахад жэлэй түсэб июниин 20-до дүүргэхэбди гэhэн уялга абабад.

Тэрэ уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын түлөө габшагай шангаар тэмсэжэ байна. Мүнөө эндэ үдэртөө үнеэдээ гурба дахин hаажа, тэдэнээ hүниндөө адуулжа эхилбэ. Мүн шадал зэргээрнь талха тарянай зүйл малда эдюулэгдэнэ. Иигэжэ hүнэй оросо үдэрhөө үдэртэ нэмэжэ захалба.

Ц. САГАЛЕЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ТУГЭС БЭЛЭН

Үбэлдөө загаhа бариха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэhэн Кабанскын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой загаhашад зунайнгаа сезондо бэлдэжэ байна.

Загаhа барилгын зэр зэмсэг саг соонь бэлдэхэ, заhабарилха талаар ехэ ажал хэгдэнэ. Бригадирнууд А. М. Антропов, В. А. Хамаганов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд зунай загаhа барилгые эрхим hайнаар үнгэргэхэ зорилго урдаа табинхай. Тэдэнэр ажалаа зүбөөр эмхидхэhэнэй ашаар бэлэдхэлээ дүүргэжэ байна. Губшуур, гүльмэ заhабарилагдажа, бэлэн болгогдоо.

Барилгашад загаhашадтаа туhаламжа хүргэнэ. Загаhаш... байха гэр байра бариха, за... рилха гурбан бригада даажа... hан ажалдаа анхаралтайгаар... дана. Мотоорнууд бэлэн болго... лодкануудта тодхогдожо, тур... дажа байна.

Колхозой загаhашадай бриг... звенонууд эртээнhээ бүридх... 15 тусхай звено, хоёр бригад... хидхэгдэнхэй. Тэдэнэр губш... гүльмэ болон бусад зэр зэм... даажа абаа. Тэдэнэр нэгэшье... гээнгүйгөөр ажалдаа гаража,... сэбөө үлүүлэн дүүргэхэ у... абанхай.

А. БУСУРМАНО...

УГ ЗАЛГАМЖУУЛАН...

Мүнхэ Сарьдагай хормойдо Айрахан гэжэ тала хабтайна. Энэ тала тиимэ ехэ бэшэшье hаа, Эрхүү мүрэнэй эрье зубшан, гурбан тээгүүрээ хадануудаар хүреэлэгдэнхэй, хонидые бэлшээхэдэ угаа зохид газар юм.

Эгээл эндэ Саянай совхозой хониной нэгэ отара байрладаг. Тус отарын ахалагша хонишониинь Балсан-Дулма Урмакова юм. Хара багаhаа хойшо хонидые дахажа ябадаг мэргэжэл шадабаритай болоhон хүн. Тиимэhээл нүхэр Урмаковагай жэлhээ жэлдэ hайн амжалта туйлажа байдагынь гайхалтай бэшэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Балсан-Дулма Сырен-Доржиевна зуун хонин бүхэнhөө 95 хурьга түлжүүлжэ, тобир тарганаар ондо оруулаа. Байгша ондо зуун хонин бүриhөө 88 хурьга абаад байна. Жэлэй дүүрэтэр хурьгад үшөө абтаха, хонид хэнзэлхэ юм.

— Хонин бүриhөө хурьга абахал байхаб,—гэжэ нүхэр Урмакова үгэеэ үгэдэг.

Энэ хабар Мон нютагта саhан ехээр ороhон, үбhэн дутамаг байбашье, тус отарын нэгэшье хонин гарзалаагүй, булта тарган тобирнууд мүнөө бэлшэжэ ябадаг. Манай тэрэ отарада ошоходо хонидойнгоо байра сэбэрлэжэ, хурьгадаа эдеэлүүлжэ ябаhан үндэр бэетэй, сарюун сэбэр шарайтай эхэнэр маниие угтажа ерээд, гэртэ орохые уряа hэн. Байрынь гэрэй үүдэндэ сад түмэр дээрэ «Коммунис ажалай түлөө тэмсэгшэ» гэжэ hайханаар бэшээтэй гаршаг ялалзана. Гэр доторнь hаруул сэбэр. Хоёртой хүбүүн арбатай басаган хоёрынь наадажа hуугаа бэлэй.

Түнхэнэй бэрхэ хонишодой нэгэн энэ ажалша эхэнэртэй хөөрэлдэhөөр байтарнай Балсан-Дулмын эсэгэ хонидоо бэлшээриhээнь туужа ерэбэ. Балсан-Дулмын эсэгэ Сырен-Доржо Павлович Урмаков гээшэ 67 наhатай, пенсидэ гаранхай, амарха дүүрэн эрхэтэй болоhон үбгэн. Гэбэшье мал дахажа, тэрэниие харууhалжа ябаагүйдөө hанааниинь огто амардаггүй хаш.

— Би мал ажал дээрэ 1931 онhоо хойшо ажалланаб. Тиихэдэ манай Мон нютагта колхоз тогтоо бэлэй. 33 жэлэй туршада гансашье хонидые бэшэ, мүн үхэр болон адуун hүрэгүүдые хараhан хүн гээшэб,—гэжэ үндэр наhата бахархан хөөрэнэ.

Иимэ ажалша малша аха заха нүхэрhөө үшөө олон юумэ мэдэхэ хүсэлэнтэйгөөр иигэжэ асуубабди:

— Энэ нютагта хонидые олоор үсхэбэрилхэ арга бии гү?

— Манай Мондо хонидые үдхэжэ боломоор. Хонин бүриhөө хурьгашье абажа шадагдаха байха. Зүгөөр эхэ хонидоо hайнаар, ханалгатайгаар үрэжүүлхэ хэрэгтэй. Олон хонид hубайршана ха юм. Гадна hүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ үбhэ тон багаар сабшажа абанабди. Ногоон муугаар ургана. Юундэ иигэнэб? Минии hанахада эндэ эбэртэ бодо мал байлгахаяа болиhомнай буруул гээшэ аа гү. Эбэртэ малай байhан газарта ногоон түргэнөөр, hайнаар ургадаг гэжэ hанагшаб. Хажуугаарнь олон айлнууд совхозойнгоо центр уруу гү, али бэшэ бригаданууд уруу зөөжэ ябашоо. Мал дээрэ хүдэлхэ хүнүүд үсөөн болонхой. Ушар иимэhээ урданайхидаал адли уhалагдахаар газар уhалагданагүй. Бидэ хонишод өөhэдынгөөл газарые бага зэргээр, хаба шадалаараа уhалаа, утэгжүүлээ болоно ха юмбибди.

Иимэ анхарал татамаар hонирхолтой юумэнүүдые үбгэн хонишон тиихэдэ хөөрөө hэн.

Д. ЛЫГДЕНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Инмэл тобир тугалнуудые Оймороой совхозой малшан Нина Коркина түлжүүлнэ. Үдэрhөө үдэр бүри тугалнуудай шэгнүүр ехээр нэмээжэ байhан малшанай амжалта нютагайнь зон үндэрөөр сэгнэдэг. Энэ тугалшан хэмэл hү бэлдэжэ, тугалнуудтаа уулгана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ТҮРҮҮ ДҮРШЭЛЭЙ hУРГУУЛИ

Москваhаа ерэhэн бэшэг

Майн нэгэнэй hайндэр, ниислэл хотымнай түүхэтэ Улаан талмай дээрэ ажалшадай демонстрациин боложо байха үедэ СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудай выставкын хабар-зунай зургаадахи сезон нээгдээ. Урда жэлнүүдэйхидээ орходоо эндэ нилээд олон шэнэ хубилалтанууд болонхой.

Манай ороной арадай ажахын айхабтар ехэ амжалтануудые hалбари бүхэнүүдээрнь харуулhан 73 павильон нээгдэнхэй. Тэдэнэй 23 павильон соонь промышленность болон транспортын, 26 соонь—хүдөө ажахын, 14 соонь—наука ба соёл культурын, 8-дань—барилгын элдэб hалбаринуудта зорюулагдаhан экспонадууд байна. Орой хамта 50 мянга гаран элдэб экспонадууд выставкэдэ табигданхай. Эдэнэй ехэнхи хубинь эгээл түрүүшынхиеэ харуулагдана.

Урда жэлнүүдтэ выставкэдэ республиканuудай павильонууд байдаг hэн. Харин мүнөө жэлдэ тэдэ байхагүй, республикануудhаа асарhан экспонадууд арадай ажахын элдэб hалбаринуудай павильонууд соо табигданхай.

Мүнөө жэлдэ эндэ 111 тематическа выставкэнүүд, 32 элдэб харалганууд, 156 тусхай экспозицинууд эмхидхэгдэхэ юм. Мүн 53 нүүдэл выставкэнүүд республиканууд болон областьнуудаар эрхилэгдэхэнь. Наука болон техникын шэнэ амжалтануудтай, түрүү дүй дүршэлтэй үргэн ниитэ ажалшадые танилсуулхын тула мянга гаран научно-техническэ конференцинүүд, семинарнууд үнгэргэгдэхэ, богонихон болзорой курсанууд, ажалай түрүүшүүлэй hургуулинууд эмхидхэгдэхэ юм.

Үнэхөөрөө Арадай ажахын выставкэ наука болон техникын шэнэ туйлалтануудтай танилсаха, түрүү дүй дүршэлөө халан абалсаха бүхэсоюзна hургуули болонхой. Тиимэhээнь, ажалай эрхим түрүүшүүлые шалэн абажа, шэнэ техникэ болон түрүү дүй дүршэлые гүнзэгыгөөр шудалхын тула Москва выставкэдэ эльгээхэ гээшэ тон шухала.

...Выставкын түб павильон. Эндэ манай Эхэ ороной дүшэн зургаан жэл соо арадай ажахые хүгжөөлгын талаар туйлаhан агууехэ амжалтанууд эли тодоор харуулагданхай. Энэн тухай олон тоото диаграммanууд, тоо, баримтанууд гэршэлнэ. Жэшээнь, промышленностиин продукциие үйлэдбэрилэн гаргалга 1913 онойхидо орходоо 1963 ондо 52 дахин дээшэлүүлэгдээ. СССР-эй томо гэгшын карта дээрэ ороноймнай промышленностиин хүгжэлтэ элеэр харуулагданхай. Мүн Улаан-Үдэ хотодо промышленна элдэб предприятинууд бии гээд харанабди. Гансахан манай Буряадай бэшэ, харин СССР-тэ ородог бүхы союзна 15, автономито 20 республиканuудай, автономито 8 областьнуудай, 10 национальна округуудай арадайнгаа ажахые, соёл культурые хүгжөөлгын талаар айхабтар ехэ амжалта туйлаад, үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулжа байhыень эдэ экспонадууд эли тодоор харуулна.

«Бүхы юумэ хүнэй ашаг туhада» гэhэн уряа лозунг павильоной нэгэ зал соонь томо үзэгүүдээр бэшээтэй. Коммунис партимнай, Советскэ правительствын арад зонойнгоо ажабайдалые улам hайжаруулхын тула үдэр бүри гаргадаг анхарал оролдолгынь элеэр гэршэлhэн экспонадууд байна. Манай орон дотор Совет засагай үедэ 2870 шэнэ городууд бариггдаа. Харин hүүлшын арбан жэл соо городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта 17 миллион байранууд, хүдөө нютагуудта 6 миллион гэр баригдажа, 108 миллион хүн зон шэнэ гэртэ ороhон. Али ондоо жэшээ абаад үзэе. Совет засагай үедэ орон доторнай врачнуудые бэлэдхэлгэ 20 дахин дээшэлээ. Мүнөө СССР-тэ 466 мянган врачнууд хүдэлнэ. Энэ хадаа бүхы дэлхэй дээрэхи врачнуудай дүрбэнэйнь нэгэ хубиhаань үшөө үлүү болоно.

Манай орон дотор соёл гэгээрэлэй угаа түргэнөөр хүгжэжэ байhаниень «Арадай гэгээрэл» гэhэн павильон соо дэлгэрэнгыгээр харанабди. Мүнөө үедэ СССР-эй хүдэлмэришэдэй 44 процентнь, колхознигуудай 26 процентнь дээдэ ба тусхай дунда эрдэмтэй, 64 миллион хүн элдэб янзын hургуулинуудта hуража байна. Дээдэ ба тусхай дунда hургуулинуудта 1963 ондо 844 мянган мэргэжэлтэдүүдые, тэрэ тоодо 125 мянган инженернүүдые бэлэдхээ. СССР хадаа США-да орходоо инженернүүдые гурба дахин олоор бэлэдхэнэ.

Тус павильоной хэдэн залнууд соо дээдэ hургуулинуудай ажал хүдэлмэриие харуулhан стенднүүд, экспонадууд бии. 1963—64 оной hуралсалай жэлдэ оронoймнай 741 дээдэ hургуулида 3258400 студентнэр hуралсана. Тэндэ 195 мянган багшанар, научна хүдэлмэрилэгшэд ажалладаг, тэдэнэй 7 мянга гаран хүниинь эрдэмэй докторнууд, 59 мянганиинь кандидадууд юм. Жэшээ болгон гансахан манай Буряадай республикые абаад үзэел. Республикымнай 4 дээдэ hургуулинуудта 10-аад мянган хүбүүд, басагад hуралсана. Тэрээнhээ гадна, ороноймнай томо томо университедүүдтэ, институдуудта хэдэн зуугаад студентнэр hуража байдаг. Урдань нэгэшье дээдэ hургуулигүй байhан Улаан-Үдэ хотодо мүнөө эрдэмэй 10 докторнууд, профессорнүүд, 200 гаран эрдэмэй кандидадууд ажаллана. Энээхэн жэшээ хадаа национальна республикануудай мэргэжэлтэдые бэлдэлгэдэ манай оронд угаа ехэ анхарал хандуулдагынь гэршэлнэ.

Мүн ерээдүйн эрдэмтэдые бэлэдхэлгэ «Арадай гэгээрэлэй» павильон соо үргэнөөр харуулагданхай. 43 мянган аспирантнууд ороноймнай дээдэ hургуулинуудта hуража байна. Выставкэдэ хабаадаhан Москвагай суута институдуудта Буряадhаа ерэhэн олон аспирантнууд hурадаг. Ленинэй орденто энергетическэ институдай аспирантурада урдань «Бурэнергиин» инженерээр ажаллажа байhан Жамсо Молонов, автодорожно институдта Зүүн-Сибириин технологическа институдые дүүргэhэн барилгын инженернүүд Юрий Ангаев, Владимир Хахалов болон физикын багша Владимир Шойдуров гэгшэд, мяха-hүнэй промышленностиин технологическа институдта Бадма Цыбикова, Галина Тимина, Владимир Мельник hуража байдаг. М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ гүрэнэй университедтэ бүришье олон аспирантнууд бии. Эндэ биолог Чимит Митупов, литератор Саяан Балдан... лософ Людмила Матханова, ... лист Павел Гуревич болон бусад... дүйн залуу эрдэмтэд hурана. ... тектурна, лесотехническа, хими... химиин машина-бүтээлгын, ... медицинскэ болон бусад ... дуудта аспирантнууд олон. ... лэ манай ниислэл хотодо Бу... республикаhаа ерэhэн 40-өөд ... аспирантурада hурадаг юм.

«Арадай гэгээрэлэй» павил... гараад, саашаа ябахадамнай ... тарялангай» павильон болов... жэлнүүдэйхидэ орходоо энэ па... ной экспонадууд нилээд ондоо... донхой. Баян дэлгэр ургаса хү... колхозууд, совхозуудай ... дүй дүршэл харуулхаhаа гадна, ... ральна болон бусад утэгжүүл... хэрэглэхэ тухай зүбшөөл үгэhэ... нирхолтой стенднүүд бии.

Манай хүршэ Эрхүүгэй обл... Тулунска үйлэдбэриин управ... «Гигант» колхозой амжалта ... hан стенд. Энэ колхоз хадаа ... шэ 1963 ондо зуун гектар та... гай газар бүхэндэ 1046 ... таряа, 41 центнер мяха, хар... лүүриин зуун гектар газарт... центнер hү абаhан байна. Мүн ... гектар тарялангай га бүрин... центнер ургаса абаhан байна. ... нер тарянайнь өөрынь үнэ 2 ... риг 18 мүнгэтэ болоно. Энэ ко... түрүү дүй дүршэлые элдэб ф... рагууд, диаграммануд элеэр ... на. Тэндэ ургуулhан шэнинск... сой болон горохой томо бо... выставкэдэ табяатай. «Гигант... хозой экспонадуудые выс... ерэгшэд ехэ hонирхон харан...

СССР-эй Арадай ажахын ту... нуудай выставкэ хабар-зунай... зон соо хүдэлмэрилхэ зуураа, ... ниитэ хүдэлмэришэдые, колхоз... дые, мэргэжэлтэдые совет ... гайхамшагта туйлалтануудтай, ... новаторнуудай дүй дүршэлтэй ... нөөр танилсуулхань. Харин вы... дэ ерэгшэдэй зорилго хадаа түрүү ... дүршэлые өөрынгөө үдэр ... ажалда нэбтэрүүлгэ болоно.

Б. ДОНДОКО...

ТОМСКЫН МЕРИДИАН

Бидэнэр гурбадахи часаа агаарта ябанабди. Самолёднай сэхэ хойто зүг шэглэн ниидэнэ. Доромнай Томско областиин газар дайда нэмжынэ. Алишье районинь абахада — баруун Европын нэгэ гүрэнэй зэргэ газартай. hонин лэ заха хизаар байhандань хэлсээн байхагүй. Сагайнь уларил олон ондоо.

Урин дулаанай саг болоошье hаань, бидэниие тойроод саhа бордоhоор үлеэнэ хэбэртэй. Самолёднай шубуунай үдэдэл адли дээшээ, доошоошье шэдүүлнэ. Иигэhээр ябатараа доошолжо, газарта буубабди.

Колпашево. Байгуулагдаhаар нилээд үнихэнэйшье hаа, намаг газарта тогтоhон энэ город хуу баран модон барилгатай. Геологууд эндэхи намаг доро айхабтар ехэ түмэр плита, Бакчараhаа Нарым хүрэтэр хэдэн зуун километртэ hунаhан плита бии юм гэжэ хөөрэлдэдэг байна.

Колпашево городто ажаhуугшад Кузбасс хүрэтэр түмэр зам бариха, Обь мүрэнэй эрьедэ оршохо зургаадахи металлургическа ехэ бааза, Сибириин шэрэм булад шэрээгдэхэ шэнэ центр — Колпашевой ерээдүйн ехэ хүгжэлтэ тухай бодомжолдог болонхой.

Эндэхи зон мүнөө дээрээ хуушанайнгаа ажал хэрэг ябуулhаар. Нэлэнхы үргэн тайгын дундуур холын хойто Мүльhэн далай зориhон Обь мүрэн хабартаа арба гаран километр үргэнтэйгөөр эрьеhээ халижа гарадаг. Загаhанайнь баялиг захагүй. Эрьеэрнь оршодог ехэ комбинадууд, тэрэ тоодо Колпашевско комбинат жэл соо 70 мянган центнер загаhа консервэ болгон гаргана.

Колпашево — заха забигүй үргэн, хүйтэн шэмэрүүн Нарымска хизаарай центр мүн. Эндэ хүнэй хүлөө табяагүй ой тайга, дабажа гарашагүй Васюганска намаг бии. Ойроо хүртөөгүй байhан энэ хизаарай ехэ хубилалтын эхи захэ үзэгдөө. Хүдөө ажахын Колпашевско туршалгын станцида нюдаргын шэнээн томо хартаабха манда харуулба гээшэ.

— Эндэхи хартаабха гү?

— Манай, нарымска. Нэгэ гектарhаа 300 центнер ургаса үгэhэн хартаабха,—гээд, селекционер Николай Рогачев хэлэбэ.

hүүлдэ мэдэн гэhэмнай, нарымска сортын шэниисэ, ешмээн обёос, горох, хартаабха Канада болон хойто зүгэй бусад оронуудhаа асарагдаhан сортнуудые үни хада ахин гараhан байба. Эндэ бии болгогдоhон ургамалнууд хүйтэндэ тэсэбэри ехэтэй, ургасааршье баян. Колпашевой селекционернууд Иван Карнович, Василий Нелинченко, Николай Рогачев гэгшэд ороohото ургамалнуудай яhала hайн шэнэ сортнуудые бии болгожо, Сибириин олон областьнуудта тараанхай.

Бордоhо шуурган замхажа, бидэнэр самолёдтоо hуужа үшөө 400 километр даб гэхэдээ, Томско областиин эгээл хойто заха — Александровск хүрэбэбди. Бүри тодорхойлхо гээ hаа, дэлхэйн бүмбэрсэгэй 60-дахи параллельдэ хүрэбэбди. Эндэ баhал Колпашевойхидтол адли хүн зониинь загаhа баридаг, модо бэлэдхэдэг, хажуугаарнь агнуури хэдэг байха юм. Мүнөө хабарай эдэ үдэрнүүдтэ бага зэргэ саhа бордоhотойшье hаань, ерээдүйн ехэ городой ажабайдал залиршагүйл. Райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Николай Мартынов иигэжэ хөөрэнэ.

— Үшөө нэгэ табан жэлэй үнгэрөөд байхада ерээрэйгты. Сибирь соо суурхаhан ехэ нефть билтаран адхаржа байха.

— Сибирьтэ нефтиин ямар ехэ удха шанартайе та ойлгоно гээшэ гүт, — гээд, Александровскын нефть бэдэрдэг партиин начальник Роман Требс асууба.

Урдаа дэлгээhэн карта дээрэнь Александровска тосхон улаан карандашаар тэмдэглээтэй. Делёобор хургаараа Обь мүрэн дээгүүр хүндэлэн гараhан зурлаахай заана. Нефтиин олдоhон газарнууд (Соснинск, Метведевск, Советскэ) бүри ондоогоор тэмдэглэгдэнхэй. Эдэ бүгэдые бидэндэ карта дээрэ харуулба.

Бодото дээрээ оройдоошье тиимэ бэшэ ааб даа. Александровск тосхонhоо жараад модоной газарта ерэн гэхэдэмнай, хара алтанай булаг харьялжа байба. Дээдэ, Дунда Васюганда, Сильга мүрэнэй адагта айхабтар ехэ баян хэбтэшэтэй нефть олдоhон байна.

Зүгөөр сибириинхидэй өөhэдынь хэлэдэг заншалаар тэдээндэ Кузбасс тон дүтэхэн шэнги юм. Хэнэйшье мэдэхээр Кузбасста металлургиин, химиин хүсэ сэхэтэ бааза бии даа. Гансахан кузнецкын комбинадай доменно ба мартеновскэ пеэшэнүүдые шэнгэн, газ түлишэдэ оруулхада оло миллион түхэригэй арьбалалта хэхэ арга олгохо байна. Ондоогоор хэлэбэл, нэгэ тонно газhaa гурба мянган метр синтетическэ бүд гү, али эрхим hайн шанартай 1,5 мянган самса гаргажа болохо бшуу. Тэрээнhээ гадна пластмассова хэрэгсэл ба минеральна утэгжүүлгэ үйлэдбэрилгэнь арадай ажахыда хэды ехэ сэнтэй байхаб! Эдэ бүгэдэ хуу баран газhaa үйлэдбэрилэгдэхэ байна. Иимэhээ Томско областиин баян дайдада олдоhон газ Кузбасска хүн зоной эдижэ амидардаг хилээмэн шэнги хэрэгтэй болоно.

Томско областиин хойто зүгэй район, богонёор хэлэхэдэ, иимэ баян газар дайда байшоо. Колпашево город, юрэ хэлэхэ болоо hаа, түмэр тулга дээрэ, Александровск хадаа нефтиин далай дээрэ оршодог тосхон байба гээшэ.

Омско областиин үшөө ондоо баялиг юуб гэхэдэ, ой модон болоно. Энэ областиин газар дайда дээрэ 2,5 миллиард кубометр хуша, нарhан, хасуури, жодоо, хуhан бии гэжэ тодоруулагданхай. Хабарай үедэ Обь мүрэн дээгүүр нэлэнхы үргэн модон урдадаг.

Модо болбосоруулдаг промышленностиин түб Асино город Омско областиин хүгжэнги центрнүүдэй нэгэн юм. Энэ городой предприятинуудай үйлэдбэрилhэн стандартна гэрнүүд, бусад хэрэгсэлнүүд оронoймнай арадай ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Бидэнэр «Томьлес» трестын главна инженер Эдуард Каминскэй гэгшэтэй хөөрэлдэжэ эхилбэбди. Эртэ урда сагhаа хойшо түүхэдэ ороhон Чулым мүрэнэй эрьедэ эди шадитэ шэнэ техникээр зэбсэгжэhэн предприятинуудай урган бодохо ойртоо: целлюлозно-саарhанай комбинат, гидролизно-дрожжын, лесохимическэ, бусад завод баригдаха байна. Эдэ предприятинуудые хэрэгтэй түүхэй эдээрнь хангахын тула Асино мүрэнөөр жэл бүхэндэ гурба миллион кубометр модо урадхуулха.

Хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлhээр байтарнь бидэндэ саб сагаан порошок асаржа харуулба. Гансал үнэрынь дэн ондоохон хэбэртэй. Тэрэмнай эмшэдтэ шухала хэрэгтэй камфора байшоо. Тэрэниие модонhоо үйлэдбэрилдэг юм байна. Гадна уксусна-кальцова порошок, тэжээлэй дрожжо ба бусад олон хэрэгсэл үйлэдбэри... дэнэ...

Энэ областиин үргэн дэлгэ... ла дайдаар аяншалhанай... hүүлээр 310 жэлэй түү... Томск город ерэбэбди. Сибир... олон городуудай үүри байга... hаа, мүнөө хуушанайнгаа, «... саhа» хаягүй зандаа. Иимэ а... лалта эндэ түрүүшынхеэ ер... хүнэй хэхээр. Бодото байда... наринаар харабал, обёоро... байхын аргагүй юм. Городой ... шан хубсаhанай үлэгдэлые ... хубсаhан удаа дараалан hэл... Эндэхи подшипниково заводой ... дэлмэришэдэй ажал хэр... омогорхохогүйн аргагүйл. ... минута соо аяар зуу мянган ... сэ хэдэг шэнэ подшипни... харабабди. Энэ деталь түмэр ... маар час соо 160 километр... гөөр ябаха техникэдэ харал... дэхэ юм.

Томск городой эрдэмтэд, ... богонёор хэлэхэ болоо hаа, ... нэй ажалай габьяа айхабтар ... Наукын ехэ туйлалтануудай ... гэн бетатрон анха түрүүн Том... до бии болоо.

Иимэл даа Сибириин асар ... хүгжэлтын мүндэлхэ хизаар ... Томскын меридиан. Томскын ... ридианай өөрыгөө адлар су... дүүлхэ ойртоо.

А. СЫРОВАТКИ...
ТАСС-ай корр.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной майн 27.

Республикын башанарай, түрэлхидэй съездые угтуулан

...ГЭЭЛ ХАРЮУСАЛГАТАЙ ЗОРИЛГО

...ые хүмүүжүүлгэ болбол ...урда байһан тон шуха...нуудай нэгэн юм гэхэдэ ...хагүй. Энэ ехэ хэрэгтэ ...арюусалгатай, ямар үүр...шэб гэжэ республикын ...рганануудай коллекти...элдөөн болоно. Хэдэн ар... һургуулида хүдэлһэн ...амжаая хэлэхэм.

...һанахадаа энэ ажал гэ...ар эхэ эсэгэнэр хоёрой лэ ...гэдэг. Багшанар гансал ...а юм даа — үхибүүдые ...хэ. Теэд мүнөө эдэнэй ...ай хэлэхээ һананагүйб. ...ургуулидаа 5—6 час лэ ...бэшэ сагаа гэртээ байдаг ... даа. Иимэ хадань эхэ ...гол үүргые дааха ушар...й мэдээжэ педагог А. С. ...хэлэхэдээ, эхэ эсэгэнэр ...ртээ эзэгүйшье байхадаа ... хүмүүжүүлжэл байха ...н. Би энээн дээрэнь нэмэ...б: эхэ эсэгэнэр наһа бэ...йноошье хүмүүжүүлһээр ...юм. Хүн гээшэ үни заян...барашаһан эхэ эсэгынгээ ...ргаалые дурдажал ябадаг, ...уудалай гараад ерэхэдэ, ...м яаха байгаа һааб гэжэ

... илангаяа бишыхан бай...э эсэгынгээ хамаг абари заншалые, бүхы ябадалынь һажаадаг. Иигэжэ һуршаһан дээрэһээ зарим заншалынь бүхы наһаараа абажа ябадаг ха юм. Эхэ эсэгэнэрэйнь һалан һаань, хүүгэдынь һалан, бүдүүлиг заншалтай һаань — бүдүүлиг, ажалша һаань — ажалша байха юм. Тиимын тула эхэ эсэгэнэр өөһэдөө жэшээ харуулха ёһотой.

Теэд хаража ябахада, үхибүүдэйнь ухаан, сэдьхэлдэ багшань культурын үрэ тарижа, арюунаар ургуулжа байн гэһээнь, эхэ эсэгэнэрынь тэрэ һайхан үрынь таһар татан хаяха, бузарлаха ушарнууд үзэгдэдэг.

Пристаньдэ хүдэлдэг Н. Шнайдерэй хоёр үхибүүд Улаан-Үдын 4-дэхи һургуулида һурадаг. Эхэ эсэгэ хоёрынь байд гээд лэ архидаад, гэр соогоо шууяа гаргаха, наншалдаха, элдэб бузар муухайгаар хараалсаха юм. Үглөөгүүр эсэгэнь хэлэхэ юм ха: «Эдэ бандидуудаа һэрюулэ, һургуулидаа ошохо сагынь болобо». Энээндэнь эхэнь харюусахадаа: «Хэрэгтэй юм һаа, багшанарынь ерэжэ һэрюулэг» гэхэ. Зургаадахида һурадаг Коля хүбүүниинь мүнөө хадаа эхэ эсэгээ сохидог, муухайгаар хараадаг, багшанарайнгаа урдаһаа шэрүүнээр харюусадаг болоод, түбэг татана.

Манай залуушуул һайн һайхан гээшэ. Эдэнэйнгээ һайн һайхан үйлые үдэр бүри дуулажа байхадаа, шэнэ байдал тогтоохын түлөө бүхы наһаараа оролдоһон, хамаг бэрхэтэй тэмсэлнүүдые дабажа гараһан дээдэ үеын бидэнэр хододоо баясажа байха зуураа, коммунис ёһоной гуримые эбдэдэг хүнүүдэй байхада сэдьхэлээ зобохоор байдаг. Ниитын гурим сахиха министерствын мэдээнэй ёһоор, 1963 оной нюурта һургуулиин наһанай үхибүүд аад, хулгай хээд бариг...адаг ушарнууд бии.

Хаанаһаа иимэ юумэнүүд гарана гээшэб? Минии һанахада лэ, наһа хүсэһэн аад, элдэб муу ябадалтай хүнүүдэй нүлөөн гарана ха. Манай дунда архинша, хулгайша, хулиган, ажалһаа зугадаашад гэхэ мэтэ зонууд үшөөл бии ха юм даа. 1963 ондо багашуулые буруу ябадал тээшэ ударидажа байһан юһэн хүн баригдаһан байна. Үхибүүдэй ухаан бодолдошье жэгшүүритэй муухай нүлөө үзүүлдэг хүнүүд дайралдадаг.

Эхэ, эсэгэнэр үхибүүднай һайн зон болог гэбэл, эдэмнай хаана ябана ааб, хэнтэй нүхэсэнэ ааб, юу харана, дуулана ааб гэжэ нягталан хараха уялгатай. Харахада, үхибүүдэйнгээ үглөөнһөө эхилээд, үдэшэ орой болотор хаана, юушье хэжэ ябаһыень мэдэдэггүй айлнууд бии.

Колхоз, совхозууд болоод, элдэб эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд һургуулидаа, багшанартаа ямараар хандадагынь хүмүүжүүлгын хэрэгтэ айхабтар ехэ нүлөөтэй. Теэд эдэ эмхи зургаануудай ямараар хандадаг гээшэб? Колхозой хамтын ба правлениин суглаанууд дээгүүр үхибүүдые хүмүүжүүлгын асуудал зорюута табигдажа хэлсэгдэдэггүй. Суглаануудайнь тогтоомжонуудые абажа үзэбэл, нэгэшье тиимэ асуудал дайралдахагүй.

Үхибүүдэйнь буруу ябадал хээд байхада, эхыень бэшэ, эсэгыень дуудахаар ушарнууд дайралдаха юм. Теэд дуудахада, бүдүүрхээд ерэжэ үгэдэггүй ноёд хаа-яа байдаг. Нэгэтэ тон иимэ хэрэг болоод байхадань, колхозой парторгые хүбүүнэйнь тухай дуудабаб. Ерэбэгүй. Хоёрдохёо классай ударидагша багшые эльгээбэб. Ерэбэгүй. Үшөө дахин эльгээһэм, хэмгүй дураа гутаһан янзатай ерээд: «Тиимэл һаа юуя гээшэнь болошоо юм, эхынь дуудахадатнай яагааб, гэртээ миин байнга юм» гээ бэлэй.

Һургуули гээшэ коммунизм байгуулагшадые хүмүүжүүлхэ гуламта мүн, тиимэ хадань һургуулиие, багшанарые хүндэлхэ, эдээндэ туһалалсаха, һанаагаа табиха ёһотойбди гэжэ эмхи зургаанай хүтэлбэрилэгшэдһөө эхилээд, эхэ эсэгэнэр хамаг зон һанадаг һаань, залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ сэгнэшэгүй ехэ туһа болохо һэн.

Багшанар болбол хүүгэдые хүмүүжүүлхэ гансал ажалтай. Ажалаа һайнаар бүтээхэ гэбэл, өөрөө хүндэтэй байха ёһотой. Эрдэм һайнтай, һурагшадтаа болоод ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандадаг, ниитын ажалда жүдхэмжэтэй ябаал һаа хүндэтэй байдаг ааб даа. Нүгөө талаһаа, хамаг зон багшанараа, нэгэдэхи класста заадаг хори наһатайшье басаган һаань, өөһэдөө элдэб наукын доктортошье һаа хэзээдэшье хүндэлхэ ушартай. Эхэ эсэгэнэр хадаа юуншье, ямаршье болохонь мэдэгдээгүй, «түүхэй материал» — бага наһатай үхибүүгээ асаржа, багшада тушаана. Багшанар тон нарин ажалаараа тэрэ «түүхэй материалынь» болбосоруулна ха юм. Хүнэй оюун сэдьхэл шэнги нарин юумэн дэлхэй дээрэ үгы. Эдэниие улам нарин, улам хурса, һайхан болгохо уялгатай ажалшад сооһоо гол барияашадынь — багшанар мүн. Хүндэтэй лэ һаань, энэ ажалынь һайнаар ябаха. Мүнөө багшанарһаа доошогүй, заримдаа дээшэшье эрдэмтэй зон захагүй олон болонхой. Эрдэмтэй зоной иимэ олон болоһониинь хэлэшэгүй һайн, һайхан ааб даа. Зүгөөр эдэнэрнай дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор бултадаа багшанарые хүндэлхэ ёһотой гэжэ һанагдана. Тиигэбэл үхибүүдые хүмүүжүүлгын хэрэг улам урагшатай болохо һэн.

Л. ЛИНХОВОИН.
Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша.

Зоной зүбшэхэ асуудал— үхибүүдэй журам

...ан нэгэ үдэшэ Оронгын клуб соо үхибүүдэй аба... үбгэд хүгшэд олоороо сугларба. Суглаанай зүб...йл үхибүүдэй журам тухай байгаа.

...үүдые журамтайгаар, абари зан һайнтайгаар хүмүү... мүнөө үедэ бүхы һургуулинуудай, түрэлхидэй шу...рилго болонхой. Оронго нютагта энэ зорилгын хэр... дүүргэгдэжэ байһан тухай отагай һургуулиин ди...нүхэр Н. Олзоев дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

...хэлшэ, мүн үгэ хэлэгшэд үхибүүдээ муугаар һурга...у жэшээ харуулдаг түрэлхидые сэхэ нэрлэжэ, хү...лгын хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые заһаха тухай

С. Гонсорунов.

Хонхын һүүлшын жэнгирээн

ШАЛГАЛТАДАТНАЙ АМЖАЛТА ХҮСЭНЭБДИ

Һургуули соогуур хүлгөөтэй. Саб сагаахан фартугуудые үмдэһэн басагад, һайндэрэйхеэр хубсалһан хүбүүд коридор соогуур хүхюутэй зугаатай хойшо урагшаа гэшхэлнэ, дээдэ дабхарта гарана, доошоо бууна. Яб ягаахан тэрэнги сэсэгүүдэй баглаануудые бариһан бишыхан үхибүүдшье тэрээгээр һүндэлнэ.

Үглөөнэй 10 час. Улаан-Үдын 2-дохи дунда һургуулиин гурбадахи дабхарай ута коридорой нэгэ захаһаа нүгөөдэдэнь хүрэтэр һурагшад зэргэ татан жагсаба. Дундань 11-дэхи классай хүбүүд, басагад жэрылдэнэ. Тэдэнэртэй зэргэлээд 1-дэхи классай һурагшад тэрэнги сэсэг баринхайнууд ехэл тоомтойгоор зогсонод.

11-дэхи класста һуралсалай жэлэй дүүрэһэнтэй дашарамдуулан, хонхын һүүлшын жэнгирээндэ зорюулагдаһан һурагшадай баярай линейкэ һургуулиин директор Соломон Григорьевич Чернов нээбэ. Дунда һургуулиа амжалтатайгаар дүүргэжэ, бултадаа гүрэнэй шалгалта бариха эрхэтэй болоһон бүхы 38 һурагшадаа амаршалаад, нүхэр Чернов тэдэнэртэ шалгалта эрхим һайн, һайн гэһэн сэгнэлтэтэйгээр барихыень хүсэбэ.

— 11 жэлэй урда тээ гүлмэр багаханууд, үзэг бэшэг мэдэхэгүй үхибүүд ерэһэн аад, мүнөө бэеэ хүсэжэ, эрдэм бэлигэй дээжэ шудалаад байхадатнай бидэнэр, багшанар, булта баяртай байнабди. Саашадаа гүрэнэй шалгалта һайнаар барижа, һургууляа дүүргээд, дурлаһан мэргэжэлээрээ ажаллахыетнай, дээдэ һургуулида орохыетнай, бэе түгэлдэр, соггой жаргалтай ябахыетнай хүсэнэбди, — гээд директор үгэеэ дүүргэнэ.

Удаань һургуулиин партийна организациин үмэнэһөө үнинэй багша Евдокия Гавриловна Леонова зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ үгэнүүдые хэлэжэ, түрэл һургууляа, багшанараа мартангүй ябаарайгты гэжэ 11-дэхи классай хүбүүд, басагадта захиба.

Коммунизм байгуулалсаха хэрэгтэ дүрбэн тэгшээр хүбүүд, басагадыень һургажа, эрдэм бэлигэй эхин шата дабуулһан һургуулиин багшанарай коллективтэ мүн түрэлхидэй зүгһөө үгэ хэлэгшэ баясхалан хүргөө, гүрэнэй шалгалта амжалтатайгаар барижа гарахыень 11-дэхи классайхидта юрөөбэ.

Удаань, һургуули дүүргэгшэдэй зүгһөө 11-дэхи «а» классай һурагша Вера Перфильева үгэ хэлэжэ, түрэл һургуулидаа, багшанартаа үнэн зүрхэнэй баяр хүргэжэ, оролдосотой һайнаар һурахыень 1-дэхи классайхидта хүсэбэ.

Һүүлээрнь 1-дэхи классай хэдэн басагад, хүбүүд гаража, хонгёо дуугаараа хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл ходо харбан, һуралсалдаа жэшээтэ һайнаар хандаха байһандаа аха нүхэдөө найдуулна.

Тэдэнэрэй хэлэжэ дүүргэхэлээр лэ эхин классай үхибүүд баглаа сэсэгүүдые һургуули дүүргэгшэдтэ бариба. Тэдэнэрынь багашуулда элдэб һонирхолтой номуудые бэлэглэбэ.

Эдэ бүгэдые хаража байхада нэгэ үетэнэй нүгөөдэдөө ажабайдалай эстафетэ дамжуулжа байһан мэтэ үзэгдэнэ.

Тиигэһээр байтар энэ һургуулида 27-жэлэй туршада хонхо жэнгиргэжэ байһан Любовь Егоровна

Шайдурова «баярлаһан хирээ бархирха» гэдэгтэл, нюдэн дээгүүрээ нёлбоһо мэлмэрүүлэн, торгон лентээр гоёоһон хонхоороо жэнгиргэбэ.

Һүүлшын жэнгирээн... 11 жэлэй туршада үдэртөө хэдэн дахин шагнажа байһан энэ түрэл жэнгирээн. Тэрэ жэнгирээе хүлеэжэ ядажа һууха, тэрэнһээ хашархашье ушар болодог һааб даа. Теэд энэ жэнгирээн хэды олон хүнүүдтэ ажабайдалай, эрдэм бэлигэй ошо түгөөгөө гээшэб.

Энэ жэлдэ 11-дэхи класс дүүргэгшэдэй дунда эрхим һайн сэгнэлтэтэйгээр гарагшад олон. Тэдэнэрэй дунда Вера Перфильева, Галя Гылыкова, Галя Баданова, Лариса Овчаренко, Лена Иринчеева, Светлана Балданова болон бусад һурагшад бии.

Теэд энэ жэлдэ дунда һургуули дүүргэгшэд гансахан эрдэм ном һуража гараа бэшэ, мүн ажалай мэргэжэлтэй болоһон байна бшуу. Энэнь тон һайшаалтай.

— Олон хүбүүд, басагаднай радиоприемник, телевизор заһабарилха мэргэжэл олоо. Жэшээнь, Гена Донской 3-дахи разрядтай болоо. Хэдэ хэдэн басагаднай оёдолшон-модельернүүдэй мэргэжэлтэй болонхой. Петр Новолоцкий, Александр Кирин болон бусад токарёор хүдэлхэ разрядтайнууд, — гэжэ 11-дэхи классай хүтэлбэрилэгшэ Мария Васильевна Дырхеева мэдүүлбэ.

Хонхын һүүлшын жэнгирээн зогсожо, баярай линейкэ дүүрэнэ. Июниин 1-дэ 11-дэхи классайхид түрүүшын шалгалта литератураар барихань.

Иимэ баяр ёһололой линейкэнүүд республикымнай бусадшье һургуулинуудаар болоно. Гүрэнэй шалгалта барихаяа байһан бүхы хүбүүд, басагадта амжалта хүсэе.

А. БОРИСОВ.

Зураг дээрэ: 1. Улаан-Үдын 2-дохи һургуулиин 11-дэхи класс дүүргэгшэд. Дундань классые хүтэлбэрилэгшэ М. В. Дырхеева. 2. Л. Е. Шайдурова һуралсалай жэл дүүрэһэн дохёо үгэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Штатнабэшэ таһагууд

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин дэргэдэхи партийно-гүрэнэй хиналтын комитедтэ штатнабэшэ таһагууд шэнээр эмхидхэгдээ. Мал ажалай, газар тариалангай, шэнэ техникын, газар уһалалгын талаар таһагууд хүдэлнэ. Эдэ таһагуудые эрхилэгшэдээр хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, ажахын түрүүшүүл баталагдаа. Мүн комитедэй дэргэдэ эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһаг бии болгогдонхой.

Иигэжэ үргэн ниитын үүсхэл оролдолгоор арадай хиналтын хүдэлмэриие эрид һайжаруулха арга нүхэсэл олгогдоно.

Ц. ДАМБИЕВ.

СОВЕТ ОРОН ...оторнай

АШХАБАД, майн 23. (ТАСС). Каракум голой уһаар ундалуулагдаһан уулата районуудай шэнэ газарай тариалангууд гүйсэд эдеэшээ. Ашхабадай үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай механизаторнууд ешмээн хуряажа эхилбэ.

...ОН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЫЕ — ...Р ЖЭЛ ГУРБА ҺАРА СОО

...лет Октября» колхозой за... ...оммунист Убайтжан Азиров ...эй ЦК-гай ноябриин Плену... ...резидиумдэ, нүхэр Н. С. ...рто бэшэг эльгээһэн юм. До...хэлдэ 2500 центнер загаһа ...рилхо гэһэн уялга тэрэ аба...айгаа. Энэнь арбан долоон ... түсэб болоно ха юм!

...эр Убайтжан Азиров нэрэ...рэтэйгөөр хэлэһэндээ хүрэ...аһан уялгаа болзорһоонь ...үргэбэ гээд «Правда Восто...азетэ мүнөөдэр мэдээсэбэ. ...долоон жэлэй түсэбые хоёр ...рба һара соо бэелүүлжэ ша...

...публикын Верховно Соведэй ..., туйлаһан амжалтануу...а түлөө Ленинэй орденоор ...гдаһан У. Азиров үшөө ...амжалтануудые туйлахаар ...онхой.

...ІЬҺОЖОРУУЛАГДАҺАН КОЛОННОНУУД

...өө ажахын барилгада хир..., модоной орондо томо па... хабтагайнуудые Эстонидо ...ээр хэрэглэжэ эхилбэ.

...ө ажахын барилгануудые һайжаруулхын тула оньһо...улагдаһан нүүдэл колонно... эмхидхэгдээ. Энэ колонно... республикын совхозуудта ... 84 байра, 50 гэр барижа ...юм.

ХИЛМЭ ЗАГАҺАН ЛИФТЭЭР ЗӨӨГДЭНЭ

ВОЛЖСК, (Волгоградай область), (ТАСС-ай корр.). Хабарай үерэй боложо байһан энэ үедэ хилмэ загаһад түрэһөө хаяхаяа Волго мүрэнөөр дээшээ үгсэнэ.

КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ Волжско ГЭС-эй дэргэдэ үгсэжэ ябаһан энэ загаһадые 26 метр үндэртэй асари томо лифтээр Волгоградай сөөрэм уруу оруулна.

Эндэхи ихтиологууд лифтнүүдээр, тусхай онгосонуудаар 60 мянга шахуу хилмэ загаһа Волгоградай шэнэ далай руу нүүлгэхээр хараална.

БРАТСКА ГЭС-ые ХОЁР ХҮН ХҮДЭЛГЭНЭ.

БРАТСК, (ТАСС-ай корр.). Братска ГЭС-ые хүдэлгэхэ центральна пульт ашаглалгада оруулагдаба. Энээнэй ашаар дэлхэй дээрэхи эгээн томо гидроэлектростанциин хүдэлмэриие оройдоол хоёр хүн: дежурна инженер, тэрэнэй туһалагша хүдэлгэдэг болоо.

Энэ центральна пультые ашаглалгада оруулалга ГЭС-эй хүдэлмэриие нилээд найдамтай болгохо арга олгоно.

ОРООҺО ХАТААДАГ МАШИНА

БРЯНСК, (ТАСС-ай корр.). Хүдөө ажахын машинануудые бүтээдэг Брянска заводой оорооһо хатаадаг машинануудые ороной колхоз, совхозуудта дуратайгаар худалдажа абадаг. Тус предприяти сүүдхэ бүри 12—13 иимэ агрегадуудые бүтээн гаргадаг. Энэнь мөөрэнүүд дээрэ тодхогдоһон ёһотол фабрика болоно. Энэ машина часай туршада 2 тонно ямаршье нойтон оорооһо хатааха аргатай юм.

Жэлэй эхинһээ тус завод 1250 иимэ агрегадуудые бүтээн гаргаа. Тэрэнэй арбан зургаанинь түсэбһөө гадуур бүтээгдээ.

...РЯА ХУРЯАЖА ЭХИЛЭЭ

...ШАНБЕ, майн 23. (ТАСС). ...кистанай эгээл урда зүгэй ...кент» совхозойхид республи...гоо эгээн түрүүлэн уһалаг...газарта таригдаһан оорооһото ...нуудые хуряажа эхилбэ. ...ахын тарияашад 10—12 ... хугасаа соо бүхы оорооһото ...лнуудаа хуряажа абахаар ...хэй.

...ОСКВА. «В-8» гэжэ шэнэ вертолёт СССР-эй агаарай ... бии болобо. Ленинскэ шангай лауреат, техническэ нау...най доктор М. Л. Милиин хүтэлбэри доро шэнэ верто...өгдобо.

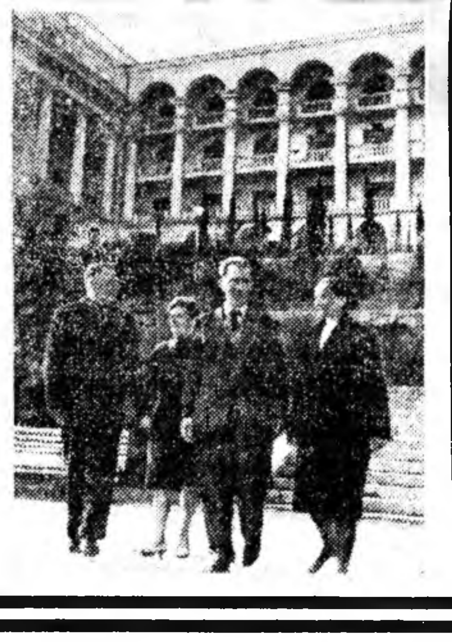
...«В-8» вертолёт мүнөө үеын аппаратураар хангагданхай, ...үдые зөөхэ аргатай юм. Вертолёт дээрэ тодхогдоһон га...нна двигатель час соо 200 гаран километр түргэнөөр ... арга энэ вертоледто олгоно.

...ураг дээрэ: «В-8» вертолёт.

ТАСС-ай фотохронико.

Дулаан боложо эхилхэлээр Крымдэ амархаяа хүнүүд олоор ерэнэ. Эндэхи санатори болон амаралтын байшангуудта тэдэнэрые һайнаар угтахын тула бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Зураг дээрэ: «Украина» гэжэ санаторидо амаржа байһан хүнүүд. Зүүн гарһаа: Витебскэ областиин дунда һургуулиин директор Н. С. Цапенко, «Воркутауголь» комбинадай 1-дэхи шахтын горно мастер Н. И. Марченко, Москвагай 5-дахи гуталай фабрикын цехэй начальник В. И. Галкин болон Черниговскэ областиин КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин колхозник Т. Т. Форостянко.

ТАСС-ай фотохронико.

Генри УИНСТОН

ТАШКЕНТ—ТУЙЛАЙ ЕХЭЭР ХУБИЛЬҺАН ГОРОД

Гурбадахи бэшэг

Советскэ Союзай Дунда Азидахи дүрбэн республикануудай нэгэндэ— Узбекистанда ошожо ерэхэ дурамни униинһөө хойшо хүрэдэг бэлэй. Тэрэ хизаар тушаа ехэтэ һонирходог һэм. Дарлагданги арадууд зүүн зүгэй түүхэ дотор хаматһаа түрүүн эгээн лэ эндэ адли эрхэтэй, сүлөөтэй болоһон байна гээшэ. Бүрин түгэс бэеэ даанхай байдал дайшалан олоһонойнгоо ашаар тэдэ арадууд түүхын олон шатануудые алгасан гаража, анхан — социализм, һүүлээрнь — коммунис общество дэлгэрэнгы үргэнөөр байгуулжа эхилээ бэлэй. «Баруун зүг хадаал Баруун, Зүүн зүг хадаал Зүүн, тиимын тула тэдэнэрэй харгы ондо ондоо» гэжэ хэлэһэн Англиин уран зохёолшо Киплинг гэгшын үгэнь эндэ буруу һүрөө һэн. Эрхэ сүлөө, алдар соло, нэрэ түрэ, бусад республиканууд адли тэгшэ эрхэ — эдэ бүгэдые Дунда Азиин республиканууд хадаа Россин хүдэлмэришэн ангитай аха дүүгэй хани барисаатай байһанайнгаа ашаар туйлажа шадаа. Россин хүдэлмэришэн ангитай хамта тэмсэхэдээ ганса зорилготой — хаанта засагые, капитализмые унагааха гэһэн зорилготой байгаа. Тэрэ тэмсэлэйнь дүй дүршэл дэлхэйн бүмбэрсэгэй элдэб зүһэ шарайтанда зоригжуулхы жэшээ болоһон юм, болоһоорсье. Яахадааб гэхэдэ, ямаршье зүһэ шарайтан — хара хурингүй, шара сагаангүй — бултадаа нэгэдэбэл лэ хамтынтаа дайсаниие даража шадаха юм гэжэ тэрэ дүй дүршэл сохом тодорхойгоор харуулһан байна.

Революциин урда тээ Дунда Азида нүүдэл, гээгдэнги ажаһуудалтай үгсагаатан гол түлэб ажаһуудаг бэлэй. Ородой хаан хадаа тэрэ арадуудые, тэлэ хизаарнуудые имагтал тиимэ барга бүдүүлиг байдалтай байлгаха гэжэ оролдодог һэн. Тэдэ хизаар оронууд хадаа ородой хаанай эра тыл гэжэ тоологдодог байгаа.

Арад зонойнь олонхинь үзэг бэшэг мэдэхэгүй һэн. Жэшээлхэдэ, Узбекистанда нэгэшье дээдэ һургуули байгаагүй. Мити һургуулинууд тон үсөөн. Дунда Азиин бусад арадуудтал адли, узбегүүдшье ороноо хүтэлхэ алба тушаалһаа холодуулагдадаг бэлэй. Узбегүүд тоо томшогүй олон уялгатан аад лэ, ямаршье эрхэгүй байгаа. Революци хадаа Дунда Азиин арадуудай ажабайдалда шэнэ, сэбэр хуудаһа нээжэ үгөө һэн. Ленинэй хүтэлбэри доро Россин хүдэлмэришэн ангиин тэдэ районуудай хүгжэлтэдэнь туһалһанай түүхэ хадаа һая тогтожо байгаа гүрэнүүдтэ зоригжуулхы жэшээ боложо үгэхэнь лабтай.

Үндэһэнэй мэргэжэлтэдые, — узбек инженернүүд, багшанар, врачнууд, агрономууд, түүхэшэдые һургахын тула эгээн түрүүшын университет Ленинэй тусхай заабариин ёһоор 1920 ондо Ташкентдэ нээгдэһэн байгаа. Узбекистанда ородой багшанар-мэргэжэлтэд эльгээгдээ һэн. Тэдэнэр промышленность, хүдөө ажахыдань хэрэгтэй үндэһэнэй кадрнуудые һургаха ёһотой байгаа. Гадна, олохон узбегүүд Москва, Ленинград болон университетскэ бусад томо томо городуудта ошожо, эрдэмэй дээжэ шудалһан байгаа. Узбекистандаа бусажа ерэхэдээ тэдэнэр республикынгаа экономическа болон культурна байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадалсагшад болоһон юм.

Мүнөө Узбекистанда үндэһэнэй мэргэжэлтэд дутамаггүй бии. Бодоод үзыт, энэмнай республикын хүгжэлтэдэ али зэргын ашатай юумэ гээшэб. Африкын арадуудта ямар гоё жэшээ харуулна тээшэб! Мүнөө үедэ Африкын оронуудта үндэһэнэй кадрнууд гээшэ туйлай шухала болоод байһаниинь мэдээжэ. Африканска залуу оронуудай олонхинь өөһэдын үндэһэнэй кадрнуудгүй юм. Теэд, урдань Узбекистандашье баһал тиимэ байгаа бшуу. Мүнөө хараад үзэе даа! Арбан мянган хүн бүхэндэ студентнүүдэй тоое абаад харабал, Узбекистан США, Англи, Франци, Итали болон бусад хүгжэнги капиталис оронуудые ахижа гаранхай. Энэ республикада дээдэ, дунда эрдэмтэй 170 мянгаад мэргэжэлтэд бии. Совет засагай оршожо байгаа он жэлнүүдтэ Узбекистанда һургуулинуудай тоо — 48 дахин, һурагшадай тоо — 100 дахин шахуу олошороо. Арад зоной соёл болбосоролой хэмжээ дээшэлээ. Республикадань эрхим һайн киностуди бии. Тиимэ хадаа тэрэ республика өөрын режиссернууд болон операторнуудтай юм бээзэ. Орон соогоо боложо байһан юумые дууһыень пленко дээрэ буулгажа шадаха.

Узбек кинокартинанууд ехээр һонирхуулдаг гэжэ намда хүн хэлээ һэн. Гансашье документальна бэшэ, харин уран һайханай фильмнүүд. Ташкентдэ 7 театр бии. Хүгжэм болон уран зохёол һалбаран бадарна. Узбекистанда али зэргын олон ном, газетэ, журнал гаранаб! Тоогычь лаб һайн мэдэнэгүй, зүгөөр, тон олоор гарадаг гэжэ һайса мэдэнэб.

Врачнуудай тоо республика дотор 120 дахин олошороо. Тэрэ талаар Узбекистан хадаа Баруунай олон хүгжэнги оронуудые ахижа гараад, хойноо холо орхижорхёо. Хумхаа үбшэндэ нэрбэгдэн, хубисхалай урда тээ Узбекистанай мянга түмэн хүн наһа барадаг байбал, тэрэ муухай үбшэн мүнөө хог боггүйгөөр орон эю...лэжэ үгы болоо. Хүнэй наһан хоёр дахинһаа дээшэ утажа...

Эдэ бүгэдын зүн дэгээн ерээгүйнь, тэнгэриһээ буугаагүйнь мэдээжэ. Ехэхэн бэрхэшээлнүүд байгаа, теэд тэдэнэй хажуугаар тэдэниие иладаг шэн зориг, жаргалта байдалай түлөө тэмсэл мүн байлсаа! Тэрэ ехэ зориг, тэрэ ехэ этигэл тэмсэл эблэрэн илажа гараа!

Узбекистанай ниислэл Ташкентые Азиин гол үүдэн гэжэ мүнөө нэрлэдэг болонхой. Энэ город промышленностяараа, илангаяа бүд нэхэлгынгээ промышленностяар, суурхадаг. Ташкентдэ мүн трактор бүтээлгын, химиин, металл болбосоруулгын, барилгын материалнуудай, мүнөө үеын индустриин бусад һалбаринууд хүгжэнхэй юм.

1962 оной октябрьда Ташкент ерээ һэм. КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай Коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр Рашидовтай уулзаа һэм. Тэрэ ехэ эрдэмтэн, болбосоролтой хүн, тэрээнтэй хөөрэлдэхэдэ тон һонин. Удаан саг со... тодорхойгоор тэрээнтэй хөөрэлдөөб. Теэд Узбекистанай шиидхэжэ байгаа зарим асуудалнууд тушаа намда нүхэр Рашидов хөөрэжэ үгөө һэн.

Удаань Узбекистанай эрдэм наукануудай Академиин президент Убай Арифовтай уулзаа һэм. Намайе академиин бусад гэшүүдтэй тэрэ танилсуулаа һэн. Тэдэнэр бултадаа оюун бэлигтэ, айхабтар томо мэргэжэлтэд юм. Тэдэнэр элдэб олон нээлтэнүүдые хэһэн байха. Жэшээлхэдэ, тэдэнэр байгаалиин газай туйлай ехэ уурхай бэдэрэн олохо, тэрэниие промышленна талаар ашаглаха түсэб зохёон табинхай. Узбекистанай газ соргонуудаар урдан Советскэ Союзай бэшэ республиканудта ошодог. Узбекистанай эрдэмтэд хадаа ядерна физикын асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулдаг. Ойро зуура эндэ болошоһон хубилалтанууд ехэхэн гайхалтай юм. Тэдэ хубилалтануудые алхаха бүридөө хаража болохо.

Узбеки...анай эрдэмтэд арадайнгаа байдал һайжаруулха, зол жаргал, амгалан тайбан байдал хангаха гэһэн тон гансахан зорилготойгоор ажалланад гэжэ би тэдээнтэй уулзаха зуураа лаблан ойлгоо һэм.

Бидэ октябрьда уулзаа һэмди. Тэрэ үедэ Карибска далайн кризис эхилшоо бэлэй. Бүмбэрсэг дэлхэй бүхыдөө термоядерна дайнай хёморолдо абтахын туйлда хүрөөд байба. Тон аюултай саг ерээд байгаа. Хэрбээ тэрэ дайнай эхилшоо һаань, жаргалта һайхан байдал байгуулха гэһэн намтай хөөрэлдэгшэ нүхэдэй хүсэл һаналынь аюулда дайрагдажа магад бэлэй.

Дайн болохо гү, али үгы гү?— гэһэн асуудал узбек эрдэмтэд намһаа һураа һ...н. Дайн болохогүй гэжэ хэлээ һэм. Узбекистаниие, Дунда Азиин бусад республиканудые, бүхы Советскэ Союзые экономическа болон соёл болбосоролой талаар туйлай ехээр дэбжээжэ шадаһан Коммунис парти болбол Карибска далайдахи кризисэй үедэ ухаамсар бодолтойгоор энэ ушаралда хандажа, термоядерна дайнай хёморолдо бүмбэрсэг дэлхэйе татан оруулхадань минии нютагай хархисуудта һаад хэхэ бээзэ гэжэ би лаб этигэһэн байгааб.

Тэрэнэй һүүлээр болоһон юумэнүүд хадаа эбтэйгээр зэргэ оршон байлгын Ленинэй һургаал, политикын тон зүб байһыень баталан харуулаа һэн. Тэрэнэй ашаар Кубын бэеэ даанхай байдал аршалагдаһан, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал аршалагдаһан байгаа. Орон дотороо коммунис общество байгуулха талаар ажалаа совет хүнүүд үргэлжэлүүлхэ арга боломжотой болоо һэн. Узбек академигууд минии харюуе зүбшөөгөө бэлэй—тэрэмни тэдэнэй һанал бодолтой таараха байшоо ха.

Тээ хожом, хлопок хуряалгын машинануудые бүтээдэг завод, мүн хлопогой колхоз хараа һэм. Бороо хура орожо, хуряалгада горитойхон һаад хэжэ байгаа. Өөрынгөө түсэб дүүргэжэрхиһэн аад, бүхы колхозойнгоо түсэб дүүргэлсэхын тула бусадта туһалалсажа байһан — тиимэ түрүү бригадада ябаа һэм. Теэд, тэрэ колхоз хэды шэнээн хараалаа һэм, тэрэнэйнгээ зэргын хлопок суглуулаа гэжэ хожомынь дуулаа һэм.

Ташкентдэ бусажа ерэһэнэйнгээ һүүлээр Узбекистанай соёл культурын министр Рахимбабаева гэдэгтэй уулзаа бэлэйб. Республикынгаа улад зон тухай залуу үетэн тухай намда нүхэр Рахимбабаева хөөрэжэ үгөө һэн. Жэшээнь, 13 янзын үндэһэ яһанай үншэн үхибүүдые дайнай үедэ һамгантаяа хамта үргэжэ үсхэһэн нэгэ кузнец тухай хөөрөө. Дайнай үедэ тон олон үхибүүд үншэрһэншье һаа, талын хүнүүд тэдэниие үргэжэ, тэдхэжэ эхэ эсэгэнэрынь болоһон байха юм. Тэрээн тухай фильм һая гаргагдаа һэн: «Ши үншэн бэшэш!» гэжэ нэртэй. Мүнөөнэй узбегүүд—шэнэ түхэлэй, шэнэ үзэлтэй хүнүүд, тэдээгээр гансашье нютагтань бэшэ, мүн Москвадашье омогорходог.

Нюураа нюудаг, хүшэглэдэг узбек эхэнэрнүүд мүнөө үшөө байха гү гэжэ Рахимбабаеваһаа асуухадамни, байха гэжэ хэлээ һэн. Тэдэнэр хүгшэд, наһатай эхэнэрнүүд гээ һэн. 1917 оной октябрь узбек эхэнэрнүүдые эрэшүүлтэй тэгшэ эрхэтэй боло... бэлэй. Нүхэр Рахимбабаевагай министр болоһон ушаршье хадаа узбек эхэнэрнүүдэй бүрин түгэс тэгшэ эрхэтэй болоһоной һүлдэ тэмдэгэй удхатай юм.

Эсэстэ, Дунда Азиин дүрбэн республиканудай арадуудай хоорондохи бата нэгэдэл тухайнь, Советскэ Союзай арадуудтай политическа, экономическа болон соёл болбосоролой талаар нягта нэгэдэлтэй байһан тухайнь хэлэхэ хэрэгтэй гээд һананаб. Нягта нэгэдэлэй, эблэрэлэй зураглал гээшэ—жабхаланта гоё үзэгдэл мүн.

Имагтал марксизм-ленинизмын зааһан харгыгаар ябаһан арад лэ мүлжэлгэ болон үндэһэнэй дарлалта бүримһэн үгы хэжэ шадаха юм гээд түүхэ һургана. Мүлжэлгэ болон үндэһэ яһанай дарлалтаһаа эгээн түрүүн сүлөөрһэн сагаан бэшэ шарайтан гэхэдэ Дунда Азиин арадууд мүн. Тэдэнэр мүнөө үедэ өөһэдыгөө жэшээгээр элдэб зүһэ шар...танда сүлөөрэлгын, бадаралтын зам заажа үгэнэ. Гитлеровскэ фашизмые бута сохилгодо Советскэ Союзай бусад арадуудай хажуугаар Дунда Азиин арадуудшье өөһэдынгөө х...тые оруулһан байнад. Имагтал тэрэ тэмсэлэй амжалта хадаа үндэһэнэй талаар сүлөөрэлгын түлөө Ази, Африка болон Латиин Американ арадуудай тэмсэлдэ тэрэ зэргын ехэ нүлөө үзүүлнэ гээшэ.

(АПН).

РЕПОРТАЖ

АРАНГА-БАХАНАНУУД АЛХАЛНА

Дээдэ-Онгостойн амаралтын байшангай шанха зүүн тээхи хадын орой дээгүүр үргэн ехэ самсаал амхайжа харагдана. Энэ—электрын утаһа татахын тула сэбэрлэгдэһэн харгы. Тэндэ тракторнуудай хүнхинөөн орой үдэшэ болотор таһалданагүй... Дүтэлжэ ошоходо, бүришье һонин. Сагаан сайр түрхижэ шэрдэһэн, булад түмэрөөр гүрэжэ бүтээһэн, дүшэ нэгэн метр утатай аранга-бахана тэндэ алдалан хэбтэжэ, орой дорохи шлаануудынь хоёр тээшээ ёдойжо харагдахадаа, гараа дэлгээн хэбтэһэн аад, «яба, намайе бодхоогоод туршагты» гэжэ ямбархаһан ямаршьеб нэгэн баатарай түхэлтэйгөөр үзэгдэнэ. Теэд бүхэли хото городые хангаха элшэ хүсэ бэе дээрээ даажа дамжуулха шадалтай байхадаа үнэхөөрөөшье баатар лэ гээшэ юм гү даа... Аяар холын Ангар дүүхэйн шэдитэ зайн хүсэн иигэжэл аранга-баатарнуудые дамжан, Улаан-Үдэдэмнай улам ойртожо ябана ха юм даа.

Гүнзэгы нүхэ малтажа зооһон түмэр-бетон дүрбэн табюур бүхэн дээрэ угаа адар зузаан шарнирнууд мушхагдана. Тиигээд лэ тэрээндээ аранга-баатараа тракторнууд хэдэн тээһээнь тэлэжэ, татажа дүтэлүүлнэ, дүрбэн ута хүлыень үнөөхи шарнир бүхэндөө дүнгүүлэн шүрэбдэнэ. Теэд хайшан гээд өөдэнь энэ архагар үндэр юумые бодхоохонь гээшэб! Эгээл энэ үедэ хүн бүхэн, трактор бүхэн угаа тухагүйгөөр ажаллана. Эреэхэн самса үмдэһэн, аали даруухан аад, хүдэр улаан шарайтай бригадир Иван Михайлович Советов хамагай дунда зогсожо, гараараа занган заабаришална. Аранга-баханые тохорюунай хүзүүн мэтэ тохигор ута крантай трактор эндэ-тэндэһээнь дүнгэжэ үгэнэ. Тэрээнэй бишыхан кабина сооһоо Георгий Иванов баһал хүзүүгээ ута болгон бултайжа, бригадирайнгаа заабарие хурдан түргэнөөр дүүргэнэ. Тиихэдэнь тэндэ байһан бульдозер газар этэжэ, малтагдаһан нүхэнүүдые бүглэн жэгдэлнэ. Булад аргамжа ара талынгаа зээрэмхэйдэ орёоһон ЧТЗ трактор һуури дээрээ угзагашан эрьелдэжэ, алдалан хэбтэһэн аранга-баханын хүлнүүд шадар холбоо хоёр түмэр столбнуудые шэрэжэ абаашаад, тэрэнээ үнөөхи тохорюун хүзүүтэ кранаараа хамһажа байжа өөдэнь бодхоогоод, дээгүүрнь булад аргамжаяа хаяжа, аранга-баатарайнгаа эгээл зулай дээрэнь хүрмэн уяна... Дүрбэн хүлөөрөө түмэр-бетон һуурида тулгалһан, түмэр столб дамжуулан, булад аргамжаар зулайһаань татуулаад байхадаа, аранга-баатар үшөөл хэдэрэлдэһэн янзатай алдалан хэбтэнэ. Яагша ааб эгээ байза... ЧТЗ тракторайшье зээрэмхэй аалиханаар эрьелдэжэ, аранга-баатаршье дурата дурагүй янзатай газарһаа хобхорбо. Тиигээд лэ татуула татуулһаар улам өөдөө үргэгдэшэбэ, дүрбэн хүлөөрөө дүнгэжэ бодошобо. Һүүлээрнь энэ аранга өөдөө бригадирнь булайхан солбоноор абиралдан гаража, аргамжа уялаануудыень тайлажа хаяна. Эгээл энэ үень яаһаншье гоёб даа, хүгжэмшэ һаа хүгжэм зохёожо, шүлэгшэн һаа шүлэгшье бэшэжэ ханаагүй.

Дүшэн метр үндэртэй,
Дүрбэн бэхи тулгатай
Аранга-баатар бодобол даа,
Аржыхадажа зогсобол даа.

Теэд иимэ баатарые бүтээһэн, тодхоһон хүнүүд — хүдэлмэришэд өөһэдөө бүришье зориг түгэлдэр баатарнууд болоно бэшэ гү? Тэдэнэр бултааран оролдосотой, эбтэйнүүд. Эдэнэр—«Востоксибэлектросетьстрой» трестын 42-дохи оньһожоруулагдаһан колоннын нэгэ хүбүн бригадань һара бүриингөө даабарие жиир лэ 150 процентһээ доошо бэшээр дүүргэдэг. Сентябрь һара болотор Улаан-Үдэ, Үдын урда бэе хүрэтэр аранга-баханануудые тодхожо дүүргэхэ түсэбтэй. Тиихэдэнь ехэ вольтын утаһа таталга, подстанци барилга гэхэ мэтэнь ноябриин 7 болотор сүм дүүргэгдэхэ юм ха.

— Братск Эрхүү хоёрой хоорондо иимэ бахананууды бодхоолсоо һэмди. Тиигээд лэ һүүлээрнь Эрхүүһээ нааша табижа, мүнөө Дээдэ-Онгостой хүрэжэ ерэбэ гээшэ хабди. Үбэл зунгүй, саһатай бороотойдошье һаатангүй хүдэлнэбди,—гээд, бригадирынь нүхэр Советов хөөрөө һэн.

Эрхүүһээ нааша электрын ехэ хүсэн эбхэрэн бууужа ябана ха юм. Тэрэ хүсэ асаржа ябаа баатар хүдэлмэришэдэй ажал хүдэлмэриин абьяас аргашьегүй һонин байбал даа.

Р. ЦЫБИКОВ.

МАРТАГДАШАГҮЙ ҮДЭРНҮҮД

19 жэлэй урда тээ һэн. Олохон совет мэргэжэлтэд Варшава ерээ. Тэдэнэр Польшын ниислэлые һэргээн бодхооходонь варшавынхидта туһалха ёһотой байгаа. Инженер-энергетик, Совет Армиин офицер Константин Лавренeнко тэдэнэй дунда бии бэлэй...

...Фашистнууд Варшавын электростанциие һандаргажа, обоо хүбөө шулуу шохой болгоод арилһан юм. Байшангынь бүхыдөө һандаргагдаад, турбина болон котелнуудынь тэһэлэгдээ. Теэд гитлеровецүүдтэ энэньшье бага байгаа. Совет болон поляк сэрэгүүдэй турилтэ доро сухарихадаа, электростанциин газар дээрэ минэнүүдые олоор булаа.

— Нюуха нөөхэшье юун байхаб, тиихэдэ совет мэргэжэлтэдэй дурадхаһан түсэбэй бэелүүлэгдэхэ байһанда Варшавадахи зарим нэгэшүүл этигэдэггүй һэн, —гэжэ электростанциин директор Казимир Масьяш хэлэнэ. Энэ түсэбэй ёһоор, 1945 оной зун болотор городто түрүүшын электрын элшэ хүсэ үгэхэ ёһотой байба. Нэгэ зариман ...маа хүхаран, иигэжэ шоглон хэлэхэ: «Солдадууд ерээл хадаа иимэ бэелүүлэгдэшэгүй болзор дурадхана». Сэрэгэй хубсаһатайшье һаа, барилгын талаар айхабтар ехэ дүй дүршэлтэй хүнүүд манда туһалхаяа Варшава ерээ гэжэ тэдэнэр мэдэхэгүй байгаа бшуу.

— Тэрэ үедэ совет мэргэжэлтэдэй туһаламжагүйгөөр, илангаяа инженер-полковник Лавренeнкын үгы һаань, үнэһэн тобориг болоһон электростанциие бодхоохонь ехэл бэрхэтэй байха һэн,— гээд парткомой секретарь Станислав Каминский ажаглалта хэнэ,—энэ хүн эсэхэ сусахые огто мэдэхэгүй гэжэ һанахаар бэлэй.

Совет офицер, бусад нүхэдтөөл адли, Варшавада шадахадал түргэнөөр зайн галай яларан носохын, трамвайн ябахын тула бүхы юумэ хэхэ гээшые уялгамни гэжэ тоолодог байгаа. Тиин Лавренeнко нэгэ заримандаа өөрөө жэшээ харуулжа, бусадта һайн зүбшөл үгэжэ туһалха. Богонихон болзор соо олондо хүндэтэй болоо.

Хүнүүд түхэреэн сүүдхэдээ хүдэлхэ, тиин олохониие хүсөөр шахуу амаралтада эльгээхэш. Эрдэм мэдэсээр арьбадхагдаһан эршэ зориг илаба. Һара хахадай үнгэрхэдэ, Варшава түрүүшын электрын элшэ хүсэ абаа һэн.

«Варшава» гэжэ теплоэлектростанциин коллектив совет урдын офицертэ, харин мүнөө энергетикэ болон электрификациин талаар СССР-эй Гүрэнэй үйлэдбэриин комитедэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр К. Д. Лавренeнкэдэ һаяхан эльгээһэн бэшэг соогоо совет хүнүүдтэ гүнзэгы ехэ баяр баясхалантай байһанаа мэдүүлнэ.

«Хүндэтэ нүхэр инженер-полковник! Та манай сэдьхэл бодолдо ходол һайнаар һанагдажа байлагта, 1945 оной февральда Таниие ямараар хараа һэнбди, мүнөөшье тиимэөр лэ һананабди. Теплоэлектростанциин бүхы коллективэй үмэнэһөө, Тантай хүдэлһэн бүхы хүнүүдэй, баһа энэ предприяти дээрэ мүнөө ажаллажа байһан хүнүүдэй үмэнэһөө Танда бэшэнэбди.

Гитлеровецүүдэй үлөөһэн ехэ һүйдхэлые харахадаа, ямар ехээр зүрхэ сэдьхэлээ үбдэһэнөө һанана ёһотойт? Польшодо фашизмын үлөөһэн шархануудые түргэнөөр эдэгээхэ гэһэн нэгэл хүсэлэнтэй һэмди. Нүхэр полковник, энэ һайн һайхан хэрэгтэ Танай оруулалта, мүн бусад совет нүхэдэй оруулалта тон ехэл. Арадай Польшодо олохон барилга хэгдээ. Тэдэнэй түхеэрэлгэнүүдынь бүхыдөө СССР-һээ абтаһан. Варшавадахи Соёлой ба эрдэмэй ордон, Краков шадархи «Новая Гута» комбинат тиимэ барилганиуудай тоодо ороно. Үгышье һаа, Советскэ Союзай хабаадалгатайгаар гү, али үргэн ехэ туһаламжаар баригдаһан юумэ олон. Соведүүдэй ороной дүй дүршэлэй түйлалтануудай хэрэглэгдээгүй город, тосхон гэжэ манай орон догор үгы юм. Совет сэрэгшэ Лениноһоо Берлин хүрэтэр поляк солдадуудтай ээм ээмээ хашалсан ябажа тэмсэхэһээ гадна, Польшын хүдэлмэришэдтэй хамта манай ниислэл Варшавые һэргээн бодхоолсоо. Агуухэ хэрэгэй түлөө этигэл найдабари хэзээ нэгэтэ Ленинэй «Искрын» пролетариадта түрүүлһэндэл, совет сэрэгшэдшье манай арадуудай хоорондохи аха дүүгэй хани барисаае дайнай гал дүлэн соогуур ... жуулһан түрүүш... нүүд болоно. ...

Манай электростанциин ... хүдэлмэришэд польско-... хани барисаанай бүлэ... шүүд юм. Урданай поляк ... үгэдэ иигэжэ хэлэгдэдэг: ... той хани нүхэд ядарал ... соогуур бэе бэеэ мэдэ... Баһа 1945 ондо Варшава... тиимэл байгаа. Дайнай гал ... лэнэй үшөөл улаабхижа, С... скэ Союзда тон ехэ һандар... болоһоншье байгаа һаань, ... толгойлһон бүлэг совет эне... гүүд түргэн туһаламжа ... хэеэ манда ерээ. Тиин ... электростанциин аһаахан ... туяа үнэһэн тоборог сооһоо ... нээр мүндэлэн бодожо ... Варшавын һүлдэ тэмдэгын ... лоо.

Городые һэргээн бодх... тула тон ехэ юумэ хэһэн, ... городые һандаралһаань ... ходо манда туһалһан нүхэ... кита Сергеевич Хрущевто ... үмэнэһөө үнэн зүрхэнэй ... баясхалан хүргэхыетнай Та... гүйнабди. Мүн тэдэ дурас... үдэрнүүдтэ Тантай хамта ... шавада байһан бүхы хүн... аха дүүгэй, үнэн зүрхэнэй ... шалга хүргэнэбди.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо В... ехэ уһан урдажа ошоо. ... мэргэжэлтэд үни заяанда ... орондоо бусаа, гэбэшье ... тухай дурасхаал Варшавын ... зоной зүрхэ сэдьхэлдэ ха... үлэнхэйл.

Юрий ТКАЧЕНК...
Петр КОСТИКО...
АПН-эй ...

Варшава.

ГОРОДНАЙ ГОЁ ҺАЙХАН ҮЗЭМЖЭТЭЙ БОЛОНО

Байгша ондо республикымнай ниислэл хото—Улаан-Үдын гудамжанууд болон сэсэрлиг талмайнуудта олониитын хүсөөр 51 мянган модон, дүрбэ миллион үлүү тооной шэмэг һайхан һөөг бургааһануud, миллион үлүүтэй зунай сэсэгүүд таригдахаар хараалагдана. Һаяар горзеленстройн парнигуудһаа миллион үлүүтэй элдэб үнгын сэсэгүүд абтажа, городой гудамжануудаар, сэсэрлиг талмайнуудаар, паркнуудаар һуулгагдажа, аятайханаар анхилхань. Нэгэдэхи зураг дээрэ Сэлэнгын баруун эрьедэхи тепличнэ комбинадай парнигуудта сэсэг тарижа байһаниие харуулна.

Горзеленстройн хүдэлмэришэд забда сүлөөгүйнүүд. Тэдэнэр июнь һарын гаратар бүхы ажалаа түгэсхэхэ зорилготой. Мүнөө городой гурбан районуудта Валентина Климочкина, Федор Медведев, Анна Морозова гэгшэдэй бригаданууд модо, һөөг бургааһануудые тарина. Хоёрдохи зураг дээрэ тус бригадын жолоошон Павел Сырятов һая һуулгаһан акацинуудаа уһалжа ябана.

Гурбадахи зураг дээрэ ниислэл хотын Юрий Гагаринай нэрэмжэтэ гудамжада хэгдэжэ байһан хүдэлмэриин үе харуулагдана. Эндэ Иван Кулаковой даадаг бригадынхид ажаллана. Һүүлэй мэдээгээр тус бригада Цивилевэй, Гагаринай, Народная гэжэ гудамжануудаар 4000 квадратна метр талмайе асфальтаар хушаа.

Энэ хүдэлмэриие түргэдхэхэ хэрэгтэ асфальт-бетонно заводой хүдэлмэришэд ехэ үүргэтэй. Тус завод нэгэ үдэрэй туршада 300 тонно асфальт бэлэдхэнэ. Эндэһээ арба гаран самосвалнууд үрдилдэн асфальт шэрээд гарана. Тэдэнэй дунда горкомхозой АТК-гай жолоошон Александр Драгунов үдэртөө 7—8 эрьесэ хэнэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Газетын мүнөөдэрэй номер...

Түрүү бэшэг зунай тунга бэлшээриин үе хаһада сагаан эдеэ элбэг дэлбэгээр абаха асуудалда зорюулагдана. Энэ хуудаһанда республикын колхоз, совхозуудай полинууд дээрэ хабарай тарилгын ябаса тухай байгша оной майн 25-най мэдээн оронхой. Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой хоёрдохи отделениин партбюрогой секретарь нүхэр Сагалеев «Хабарайнгаа тарилгые саг хугасаандань дүүргэбэбди» гэжэ мэдээсэнэ.

Спортивна бүлгэмүүдэй болон организацинуудай Союзай Бүхэроссин II конференциин делегадуудта эльгээһэн КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи Бюрогой амаршалга эндэ ниитэлэгдэбэ. «Залуу наһанай задарюун хүсэн, омог дуунай һайндэртэ» гэһэн гаршагтайгаар Элхиин авторемзаводой парткомой секретарь И. Куклинай статья Буряадай комсомолой 40 жэлэй ойдо зорюулагдана. Мүн эндэ манай орон доторхи болон гадаадын оронуудай байдал тухай һонин зүйлнүүд хэблэгдэбэ.

Хоёрдохи хуудаһанда «Улаан-Үдын предприятинууд болон барилганууд дээрэ ажалай эмхидхэлые шалган үзэлгэ ябуулагдана» гэһэн юрэнхы гаршаг доро Красноярскын судна заһабарилгын заводой главна экономист Я. Чернявский «Үнэтэ минутануудай экономи» гэһэн статья толилогдобо. Энэ статья дотор Кра... скын судна заһабарилгашад... дүршэл тухай, үйлэдбэриин ... тоодын боломжонуудые аш... арга дүршэл тухай хэл...

«Бүхы ара талын хамһа... сэнүүд гол зорилгодо ханд... даад байхада»... гэһэн гарш... гаар Түнхэнэй үйлэдбэриин ... лениин «Восточные Саяны» ... хозһоо эльгээһэн өөрынгөө ... корреспондентын статьяе эн... лилбо. Энэ статья дотор х... тарилга дээрэ партийна ор... циин эмхидхэхы үүргэ тух... лэгдэнэ.

Гурбадахи нюурта ра... ерэһэн олон тооной бэшэгүү...

Дүрбэдэхи хуудаһанда ... дын болон дотоодын элдэб ... һонин материалнууд хэблэг...

Үнгэрһэн 10 хоногой сагай уларил

(Агрометеорологой тэмдэглэл)

Майн хоёрдохи арбан хоногто республикын газар дайда дээрэ һулагүй үүлэтэй аад, дулааншаг байгаа. Арбан хоногой дунда зэргын уларил 7—10 градус дулаан байба. Энэнь нормоһоо 1—2 градусаар дээшэ байһан болоно. Майн 11-дэ хаа хаанагүй нютаг бүхэндэ ехэ дулаан үдэр болоо. Сүүдхын дулаанай дунда зэргын хэмжээн 14—16 градус байба. Тиихэдэ тэрэ үдэрэй эгээн дулаан 24—28 градус хүрөө. Зарим газарта дулаанай хэмжээн 31 градус хүрэһэн байна. Иимэ дулаан амисхал баруун урда зүгһөө буугаа. Удаань үүлэн гаража, бороо ороо.

Арбан хоног соо эгээн хүйтэн үдэр майн 13-да байгаа. Сүүдхын хүйтэнэй дунда зэргын уларил дулаанай 1—5 градус хүрэтэрөө буугаа. Һүниндөө хүйтэрөө, 1—6 градус хүйтэн болоо. Тиихэдэ хойто аймагуудта хүйтэн 8—10 градус хүрэһэн байна.

Арбан хоногой тэн багһаа дулааржа, майн 20 болотор дулаан уларил нэгэ хэмдээ шахуу тогтоо. Шииг нойтон газар бүхэндэ ороо. Теэд ороһон шииг нойтон нютаг бүхэндэ адли бэшэ байгаа. Цахирта 21 миллиметр, Хяагтын Хамнигадай нютагта 37 миллиметр шииг ороо. Зэдын голдо 6—14 миллиметр, Үдын голдо болон Яруунада—8—16 миллиметр бороо ороо. 1—5 миллиметр уһатай бороо Баргажанай голдо, Улаан-Үдэ тойрон ороһон байха юм.

Майн 11—12 багаар республикын урда аймагуудта эртын таряан жэгдэ һайнаар гаража... лээ. Арбан хоногой тэн... республикымнай түб аймаг... арбан хоногой һүүлээр хаа ... гүй таряан жэгдэрэн гара... ряанай гараса яһала һайн... шалан болон бэлшээриин ... ногоон һайнаар ургана.

Республикын колхоз, сов... эртын ороoһото ургамалнуу... рилга дүүргэжэ байна. Ар... ногой эхинһээ шахуу хар... һуулгагдажа эхилһэн бай... Майн хорёодоор кукурузын ... га эхилэгдээ. Паар хахал... огород тариха газар бэлд...

Май һарада уларил таа... хид байжа, хүдөө ажахын ... мэринүүдые дүүргэлгэдэ ех... шатай байба.

Үнгэрһэн арбан хоног ... рэнги хаа хаанагүй сэсэгл... гы болон бусад сэсэг һа... Арбан хоног соо модоной ... һалбаржа эхилэнхэй. У... хуһан, үхэр нюдэн набша... гээ.

Хорхой шумуул дэлгэр... лаан ороной шубууд ман... үзэгдэһөөр үнинэй. Арбан ... эсэстэ хабарай хаһа 2—3 ... гоор түрүүлэн ерээ. Сэлэн... ехээр үерлэжэ байна.

И. КОТ...

ХИЛЫН САДАНАҺАА

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО

Коммунис хэблэлые дэмжэнэ

РИМ, майн 23. (ТАСС). Коммунис хэблэлые дэмжэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлхын тулада Италиин ниислэлэй хэдэн мянгаад ажалшад митингдэ суглараа. Хүдэлмэришэнэй хэблэлэй фонддо мүнгэ зөөри суглуулха талаар Италиин коммунистнуудай жэл бүри үнгэргэдэг кампани энэ ехэ митингээр Римдэ эхилһэн байна.

«Унита» газетын—Италиин коммунистнуудай дайшалхы ханинарай манифестацинууд хэдэн үдэрэй урда тээ манай ороной хэдэн зуун городууд болон тосхонуудта болоо гээд ИКП-гай Римскэ федерациин секретарь Ренцо Тривелли митинг дээрэ хэлээ.

„АЛЬ-ГУМХУРИЯ" хани халуун амаршалгануудые эльгээнэ

КАИР, майн 25. (ТАСС). Н. С. Хрущевые түрэл орондонь мүнөөдэр үдэшэхэ зуураа, каирайхид хани халуун амаршалгануудые эльгээнэ гээд «Аль-Гумхурия» газетэ бэшэнэ.

Ондо ондоо байгуулалтатай байгаашье һаа, эрхэ сүлөөтэ, эб найрамдалта байдал бултанда олгохо гэһэн нэгэ адли зорилготой байбал гүрэнүүд хоорондоо хани ёһоной барисаатай байжа болохо юм гэжэ Н. С. Хрущевой аяншалга дахинаа харуулна.

Н. С. Хрущевой ОАР-та байха үедэ бидэ бүри һайнаар бэе бэеэ ойлголсодог болообди. Энэмнай бултанда жэшээ боложо үгэг лэ. Хэрбээ бүхы гүрэнүүд Советскэ Союздал адли хараа шугам баримталаад байгаа һаа, дэлхэй дээрэхи шахардуу байдал үни хада усадхагдаха һэн гээд «Аль-Гумхурия» газетэ бэшэнэ.

«Уулзатараа баяртай, хани нүхэр!» гэһэн гаршагтай нүгөөдэ статья соогоо «Аль-Гумхурия» газетэ бэшэнэ: Н. С. Хрущев эдэ үдэрнүүдтэ манай дунда байхадаа, ОАР-ай арадые бүри һайнаар мэдэжэ абаа. Манай хоорондо тогтоогдоһон хани барисаан бүри бата бэхи үндэһэтэй болоо.

Уулзатараа баяртай, үнэн сэхэ хани нүхэр, хүндэтэ айлшан. Манай арад Танда ехээр дурлана, танай ороной хэжэ байһан бүхы хэрэгэйтнай түлөө Таниие ехэтэ хүндэлнэбди гээд «Аль-Гумхурия» газетэ түгэсхэлдөө бэшэнэ.

НҮХЭР ЁҺОНОЙ ХАНИ БАРИСААН, НАРИН НЯГТА ХАРИЛСАА ХОЛБООН

ПРАГА. СССР ОАР хоёрой хоорондохи хани барисаан гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон һууха байдалай, империализмда ба колониализмда эсэргүү, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө хамтаараа тэмсэжэ байһан эрхэ сүлөөтэй болоһон арадай социалис гүрэнүүдэй арадуудай хоорондохи харилсаа холбооной эрхим жэшээ боложо үгэнэ гээд «Руде право» газетэ бэшэнэ.

ВАРШАВА. Н. С. Хрущев Г. А. Насер хоёрой хоорондо хэгдэһэн хэлсээнүүд тухай Хамтын мэдүүлгэ Польшын хэблэлдэ ехэ һуури эзэлбэ.

Хамтын мэдүүлгэ соо уласхоорондын байдал али бүхы талаһаань тодорхойгоор хаража үзэгдөө, Советскэ Союз Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада үзүүлжэ байһан туһаламжаяа улам үргэдхэхэ юм гээд «Трибуна люду» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

БЕЛГРАД. Югославиин «Борба», «Политика» газетэнүүд Каирта гарагдаһан Хамтын мэдүүлгын гол удхыень тунхаглаба. Президент Насер, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев бэе бэеэ ойлголсожо, амгалан ёһоор зэргэ оршон байха, харилсаа холбоо тогтоохо политикада үнэн сэхэ байһанаа дахин харуулжа, хоёр оронуудай хоорондохи харилсаае саашадань бэхижүүлхээр бэлэн байһанаа онсолон тэмдэглэбэд гээд эдэ газетэнүүд бэшэнэ.

(ТАСС).

Африкын арадууд заатагүй илаха

КАИР, майн 25. (ТАСС). Жэл бүри Африкын үдэр тэмдэглэгдэдэг болонхой. Энэ үдэрые тэмдэглэхэдээ, хари гүрэнүүдэй дарлалта доро үшөөл зобожо тулижа байһан арадуудта талархадаг байһанаа мэдүүлнэбди. Жэл ерэхэ бүри иимэ арадуудай үсөөн боложо байһыень ехэ баяртайгаар тэмдэглэнэб гээд Ази болон Африкын арадуудта талархалгын саг үргэлжын секретариадай генеральна секретарь Юзеф-Эс-Сибаи ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

Африка түбидэхи сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй түйлаһан амжалтануудаар бидэ омогорхонобди. Мүнөө үедэ 33 гүрэн бэеэ даанхай байдалтай болоо гээд тэрэ саашань үргэлжэлүүлнэ. Эрхэ сүлөөдэ дуратай дэлхэйн бүхы арадуудай дэбжэлтэ доро, Африкын арадуудай шэн габьяата тэмсэлэй ашаар иимэ амжалтанууд түйлагдаба гээшэ.

Мозамбик, Анголо, Баруун урда, Урда зүгэй Африка, Урда Родези, болон Африкын үшөө зарим районуудые империалистнууд болон колонизаторнууд үшөөл эзэмдэһээр гэжэ бидэ мартаха ёһогүйбди. Экономическа туһаламжа, адли эрхэгүй договор гэхэ мэтэ элдэб арга хурганuудые бэдэржэ, колониальна эзэмдэлгэеэ дахин һэргээхэ гэһэн неоколониалистнуудай һэдэлгэнүүд тухай бидэ мүн лэ мартаха ёһогүйбди. Африкын арадууд колонизаторнуудта эсэргүүгээр, бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө мүнөө тэмсэжэ байна. Тэдэнэр энэ тэмсэлдээ заатагүй илаха байха гээд Эс-Сибаи түгэсхэлдөө хэлэбэ.

Америкын тагнуулай самолёт буудуулан гэмтэбэ

НЬЮ-ЙОРК, майн 23. (ТАСС) Америкын тагнуулай самолёт доогошогуур ниидэжэ, Лаосой газарай фото-зураг буулгажа ябатараа, Патет-Лаогой сэрэгүүдэй зүгһөө буудуулан гэмтэбэ гээд Ассошиэйтед Пресс агентство мэдээсэнэ. Буудуулһан самолёт Урда-Хитадай далай соо тамаржа ябаһан Америкын авианосец хүрэтэр арайхан гэжэ ниидэжэ ошоһон байна. Пилодынь гэмтээгүй.

АВСТРАЛИИН ГАЗАРЫЕ ХЭН ЭДЛЭНЭБ?

Австрали — газар уһаар яһала баян, дулаан уларилтай орон. Энэ түбиин зүүн урда, зүүн зүгэй нютагуудта хура бороонoй ехээр ородог дээрэһээ шэниисын, обёосой, ешмээнэй болон бусад зүйлнүүдэй баян ургаса жэлдээ хоёр дахин хуряажа абадаг.

Нооһо, тоһо ехые үгэдэг олон тоото үнеэд, хонид Австралиин үбһэ ногоогоор баян үргэн талануудаар бэлшэдэг. Энэ ороной 10 миллион хүн зондо 150 миллион хонид, 750 миллион шахуу гектар элдүүриин, бэлшээриин газар хүртэнэ. Энээн дээрэһээ харахада, дэлхэй дээрэ эгээн олон хонитой орон байхаһаа гадна, хонидойнь нооһон ехэнхидээ ута аад, һайн шанартай, нарин байдаг. Австрали жэл бүри 1 миллиард 300 миллион шахуу фунт стерлингын сэнтэй нооһо, мяха, шэниисэ, мүн хүдөө ажахын бусад зүйлнүүдые хариин гүрэнүүдтэ худалдадаг.

Тиигэбэшье оронойнгоо эдэ баялигуудые Австралиин олонхи арад зон эдлэдэггүй байна. Промышленность, мүнгэн һан оройдоол жараад бүлын гарта оронхой. Хүдөө ажахы эрхилдэг 250 мянган үрхэтэ айлнууд бултадаа шахуу үмсэдөө даншье өөдэгүй багахан газартай, арай шамайхан ами хоолойгоо тэжээжэ байдаг. Д. Эндрюгэй «Бюллетин» гэжэ журналда бэшэһэнһээ мэдэхэдэ, олонхи фермернүүд оройдоол нэгэ гектар гү, али тэрээнһээшье бага газартай байна.

Австралиин гол баялигынь нооһон юм. 150 миллион хонидой 85 миллиониинь ороной бүхы хонишодой долооной нэгэ хубиин — томо помещигүүдэй мэдэлдэ байдаг. Нооһо худалдадаг зарим баяшуулай олзонь тоо томшогүй ехэ болодог. Жэшээнь, Сиднейн миллионер Ф. Хьюгсын олон буусын нэгэндэ — Кообедэ—150 мянга шахуу хонид үсхэбэрилэгдэнэ.

Баяшуулай томо үүлтэртэй ашаг ехэтэй хонидые үдхэхэ, муудажа туранхадаһан малаа гарзагүйгөөр гаргашада оруулжа шадаха байһан дээрэһээнь, үгытэй фермернүүд тэдэнтэй зэргэшэхэ арганьгүй. Мүн баян помещигүүд хонидойнгоо нооһые ооһэдын дуратай, үнэ сэн ехэтэй сагта худалдажа шадаха байхадань, үгытэйшүүл тиигэжэ хүлеэхэ аргагүй, нооһоёо арба дахин бага сэнгээр худалдаха баатай болодог байна.

Үнэ сэнгэй дээшээ, доошоо орохо ябадал, алба татари, ажахын болон бэшэ гаргашануудые тоодо абабал, жэжэ ба дунда зэргын фермернүүдэй нооһо худалдаһан хойно өөртэнь өөдэтэй юумэ үлэдэггүй.

Австралиин хүдөө ажахын гол хүдэлмэриие хэжэ гарадаг үгытэй айлнууд өөһэдыгөө эдеэ хоолоор хангажа шаданагүй, үлэсхэлэн байдалтай байдаг юм гэжэ Д. Эндрю тэмдэглэнэ.

Н. ХАРУТА.
(ТАСС).

Капиталай оронуудтахи байдал

Юбкэтэй дээрмэшэд

Баруун гүрэнүүдэй ниислэлнүүдые ээлэн тараһан гэмтэ ябадалай долгин «сүлөөтэ» гэгдэдэг оронуудай эрхэтэдэй урда үй түмэн асуудал табина. Нью-Йоркын, Лондоной, Парижай бухэли районууд үдэшэндөө дээрмэшэдэй дура зоргоороо аашалдаг газар болошоод, зарим мэргэжэлнүүд (жэшээнь, таксиин шофёрнуудай мэргэжэл) «аюултай» боложо захалаа.

«Үдэшэлэн минии машинада хоёр эрэшүүлэй һуухадань, ара нюргаарни хүйтэ даагаал» гэжэ Нью-Йоркын нэгэ жолоошон гомдоо һэн.

«Либерасьон» гэжэ француз газетын бүри һая мэдээсэһэнэй ёһоор, дээрмэшэд гансал эрэшүүл бэшэ, мүн Парижай таксиин жолоошондо хоёр залуухан басагад халдан ороод, сүүмхэ соогоо нюуһан түмэр һабаагаар жолоошониие алахаар забдаа. Жолоошон хуухаа соо сохюулаад, тархяа дорьбоолгоод һалаһан байна. Теэд юбка, эхэнэрэй сэбэрхэн нюур аюулгүй гэжэ һанахаар бэшэ гэжэ таксиин шофёрнууд хэлсэдэг болонхой.

В. АРКАДЬЕВ,
(ТАСС).

Дэлхэйн бэрхэ шатаршадай мүрысөөндэ

АМСТЕРДАМ, майн 23. ТАСС-ай тусхай корреспондент Лев Полугаевский дамжуулна.

Шатараар зононууд хоорондын мүрысөөнэй гурбадахи нааданда хоёр лэ шатаршад шүүжэ шадаа: Л. Эванс (США) Б. Бергерые (Австрали), Х. Порат (Израиль) Г. Россеттые (Аргентинэ) илаба. Долоон партинууд тэнсэлгээр дүүрээ: Г. Трингов (Болгари) —В. Смыслов, Д. Бронштейн—Б. Спасский, М. Таль — Л. Штейн, С. Решевский (США) — И. Билек (Венгри), Л. Лендьел — Л. Портиш (хоюулан Венгриин), Б. Ларсен (Дани) — С. Глигорич (Югослави) болон К. Дарга (ФРГ) — Л. Пахман (Чехословаки). Бусад уулзалганууд хойшолуулагдаа.

АМСТЕРДАМ, майн 24. (ТАСС). Шатараар боложо байһан мүрысөөнэй дүрбэдэхи нааданда Венгриин гроссмейстер Л. Портиш Л. Штейниие шүүжэрхёо. СССР-эй чемпион Л. Штейн хоёрдохёо шүүгдэбэ. Б. Спасский, М. Таль болон В. Смыслов, Д. Бронштейн гэгшэдэй хоорондо болоһон уулзалга хатуу шанга тэмсэлэй һүүлдэ тэнсэлгээр дүүрэбэ.

Л. Пахман (Чехословаки) Г... говые (Болгари), С. Глигорич (Юго... слави) О. Квинонесые (... Л. Эванс (США) И. Билегые (Ве... шүүгээ. К. Бенко (США) Б. И... (Югослави), А. Фогельман (Ар... нэ) К. Даргатай (ФРГ) тэнсэ...

Хойшолуулагдаһан парти... наадажа дүүргэхэдэ, Б. Ларс... ни) Х. Поратые (Израиль) ... шухала илалта түйлаба. Г. ... (Аргентинэ) Ф. Пересые ... З. Вранешич (Канада) Б. Б... (Австрали) шүүгээ. Л. ... (Венгри) С. Решевский (США) ... хойшолуулагдаһан парти тэн... дүүрэбэ.

Дүрбэн нааданай һүүлдэ 3,... той болоһон Бент Ларсен мүр... түрүүлжэ ябана. Дэлхэйн ч... байһан Василий Смыслов, С... Глигорич (Югослави) болон ... Эванс (США) гурба гурбан ... болонхой.

Редактор
Ц. О. ОЧИР...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У... улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. ре... тора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —2... отделов: сельскохозяйственного производства и парти... жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и парт... вой жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологиче... —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабсел... ров и писем —25-41, 38-30, информации —32-74 и пере... дов —34-05.

гор. Улан-Удэ типография управления по печати при Сов... Министров Бурятской АССР.

Н00124. Зак. № 490.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной майн 27.